



rijksuniversiteit
 groningen

Achter de gezondheidskloof: de rol van bestaansonzekerheid en statusangst

JETSKE VAN DEN BERG (S4042379)

BEGELEIDER: RITA SMANIOTTO

TWEEDE LEZER: GERT STULP

BACHELORWERKSTUK EINDVERSIE

7 JUNI 2023, GRONINGEN

Abstract

In Nederland zijn er behoorlijke gezondheidsverschillen. Hierdoor is de druk op de zorg groot. Om deze druk te verlagen is het noodzakelijk om de gezondheidsverschillen in Nederland terug te dringen. Een veelgehoorde verklaring voor deze gezondheidskloof is dat een verschil in bestaansonzekerheid hieraan ten grondslag ligt. *Bestaansonzekerheid* gaat over de afwezigheid van fundamentele zekerheden, en over de dreiging tot deze afwezigheid. Naast materiële en fysieke behoeften hebben mensen ook behoefte aan status en waardering. *Statusangst* is de kwellende gedachte waarbij iemand zich zorgen maakt om zijn of haar sociale positie. De onderzoeksvraag die hieruit voortvloeit is: *In hoeverre zijn gezondheidsverschillen tussen mensen te verklaren door verschillen in bestaansonzekerheid en statusangst?* De verwachting was dat naarmate mensen meer bestaansonzeker en statusangstig zijn, hebben zij een slechtere gezondheid. Zij hebben namelijk meer stress en minder sociale steun. Daarnaast grijpen zij sneller naar ongezonde copingmechanismen. Om deze vraag te beantwoorden, heb ik twee lineaire regressieanalyses gedaan. De data die daarvoor gebruikt zijn, zijn afkomstig van verschillende vragenlijsten van de Longitudinal Internet Studies for Social Sciences. De resultaten van mijn onderzoek zijn gemengd: voor bestaansonzekerheid geldt dat de subjectieve indicator een redelijke voorspeller is voor hoe gezond iemand is. Er zijn echter geen significante effecten gevonden voor de objectieve indicatoren. Voor statusangst geldt: naarmate mensen meer statusangstig zijn, hebben zij een slechtere gezondheid. Verder komt naar voren dat de twee theoretische concepten veel met elkaar samenhangen en dus moeilijk te onderscheiden zijn. Vervolgonderzoek kan zich hierop richten. Tot slot kan de gezondheidskloof als gevolg van bestaansonzekerheid en statusangst verkleind worden door het progressieve belastingsysteem te versterken, een hoger minimumloon in te stellen, lokale evenementen te organiseren en het uitbreiden van sociale netwerken te stimuleren.

Inhoudsopgave

ABSTRACT	2
INLEIDING	5
THEORIEPARAGRAAF	8
2.1 BESTAANSONZEKERHEID EN GEZONDHEID	8
2.2 STATUSANGST EN GEZONDHEID	9
2.3 CONTROLEVARIABLEN: LEEFTIJD, OPLEIDINGSNIVEAU EN GESLACHT	11
METHODENPARAGRAAF	12
3.1 BESCHRIJVING VAN DE DATASET	12
3.2 BESCHRIJVING VAN DE OPERATIONALISATIES	14
3.2.1 Subjectieve gezondheid	14
3.2.2 Bestaansonzekerheid	14
3.2.2.1 Betaald werk	14
3.2.2.2 Financiële onzekerheid	15
3.2.2.3 Financiële moeilijkheden	15
3.2.3 Statusangst	15
3.2.4 Leeftijd	16
3.2.5 Opleidingsniveau	16
3.2.6 Geslacht	16
3.3 DE ANALYSE-OPZET	17
RESULTATENPARAGRAAF	18
4.1 BESCHRIJVENDE STATISTIEKEN	18
4.1.1 Univariante resultaten	18
4.1.2 Bivariate resultaten	19
4.2 MODELEVALUATIE	21
4.2.1 Modelfit	21
4.2.2 Modelassumpties	22
4.2.3 Modeldiagnostiek	23
4.3 HYPOTHESETOETSING	23
4.3.1 Bestaansonzekerheid en gezondheid	23
4.3.2 Statusangst en gezondheid	25
4.3.3 Controlevariabelen	25
CONCLUSIE EN DISCUSSIE	28
LITERATUURLIJST	31
BIJLAGE 1: OPERATIONALISATIES VAN DE VARIABLEN	34
1.1 SUBJECTIEVE GEZONDHEID	34
1.2 BETAALD WERK	35
1.3 FINANCIËLE ONZEKERHEID	38
1.4 FINANCIËLE MOEILIKHEDEN	42
1.5 STATUSANGST	48
1.6 LEEFTIJD	53
1.7 OPLEIDINGSNIVEAU	55
1.8 GESLACHT	56
BIJLAGE 2 SYNTAX EN OUTPUT VAN DE BIVARIANTE STATISTIEKEN EN MULTIVARIANTE ANALYSES	58
2.1 BIVARIANTE STATISTIEKEN	58

2.2 MULTIVARIATIE ANALYSES.....	58
2.2.1 Analyse voor de hypothese over bestaansonzekerheid.....	58
2.2.2 Analyse voor de hypothese over statusangst.....	60
2.2.3 Extra analyse met financiële onzekerheid als dummy variabele	62
BIJLAGE 3 CONTROLE VAN DE ASSUMPTIES, OUTLIERS EN MULTICOLLINEARITEIT.....	64
3.1 MODELFIT	64
3.2 MODELASSUMPTIES.....	66
3.3 MODELDIAGNOSTIEK.....	68
3.4 LINEAIRE REGRESSIEANALYSE ZONDER UITBIJTER	70
3.5 MULTICOLLINEARITEIT.....	75
3.6 EXTRA BINAIRE LOGISTISCHE REGRESSIEANALYSE	75

Inleiding

In de Nederlandse samenleving zijn er behoorlijke gezondheidsverschillen tussen verschillende bevolkingsgroepen. Uit onderzoek blijkt dat gezondheidsverschillen niet alleen het gevolg zijn van een ongezonde levensstijl, maar ook van ongelijkheid in de samenleving (Bussemaker, 'S Jongers & Vonk, 2021). Het gaat voornamelijk om een verschil tussen mensen met een lage en hoge sociaaleconomische status (RIVM, 2023). Een voorbeeld hiervan is dat mensen met een lagere sociaaleconomische status gemiddeld 15 jaar korter in goede gezondheid leven, dan mensen met een hogere sociaaleconomische status. Daarnaast is de levensverwachting van mensen met een lagere sociaaleconomische status aanzienlijk lager (Bussemaker, 'S Jongers & Vonk, 2021; NOS, 2023).

Tijdens de COVID-pandemie is duidelijk naar voren gekomen dat de druk op de zorg enorm is. Om deze druk te verlagen, is het volgens Artsenfederatie KNMG en meer dan zeventig zorgorganisaties zoals ziekenhuizen en GGD's noodzakelijk om de gezondheidsverschillen in Nederland te verkleinen (NOS, 2023). Zij stellen dat het huidige politieke beleid deze ongelijkheid onvoldoende aanpakt. Daarom trekken het KNMG en de zorgorganisaties gezamenlijk aan de bel bij het kabinet door middel van een brandbrief. In deze brandbrief pleiten zij voor een langdurige aanpak van de oorzaken van de gezondheidsverschillen tussen verschillende bevolkingsgroepen. Zij vragen het kabinet een 20-jaren plan op te stellen, het plan vast te leggen in de wet en hiervoor onafhankelijk toezicht te regelen (NOS, 2023). Dit laat zien dat de maatschappelijke vraag naar het verminderen van gezondheidsverschillen groot is. In dit onderzoek gebruik ik de subjectieve definitie van gezondheid. Subjectieve gezondheid is de algemene ervaring van de eigen gezondheid (CBS, 2023).

Een veelgehoorde verklaring voor de gezondheidskloof is dat hier verschillen in bestaansonzekerheid aan ten grondslag liggen (Catalano, 1999). Bestaansonzekerheid gaat over de afwezigheid van fundamentele zekerheden. Daarnaast hebben mensen te weinig middelen om zichzelf te kunnen voorzien in hun basisbehoeften. Het gaat hierbij voornamelijk om hun financiële middelen voor onder andere voldoende eten en drinken, een veilige woonsituatie en een fijne werksituatie. Bestaansonzekerheid gaat echter niet enkel over het niet in staat zijn om in het eigen levensonderhoud te voorzien, maar ook over de dreiging daarvan (Catalano, 1991).

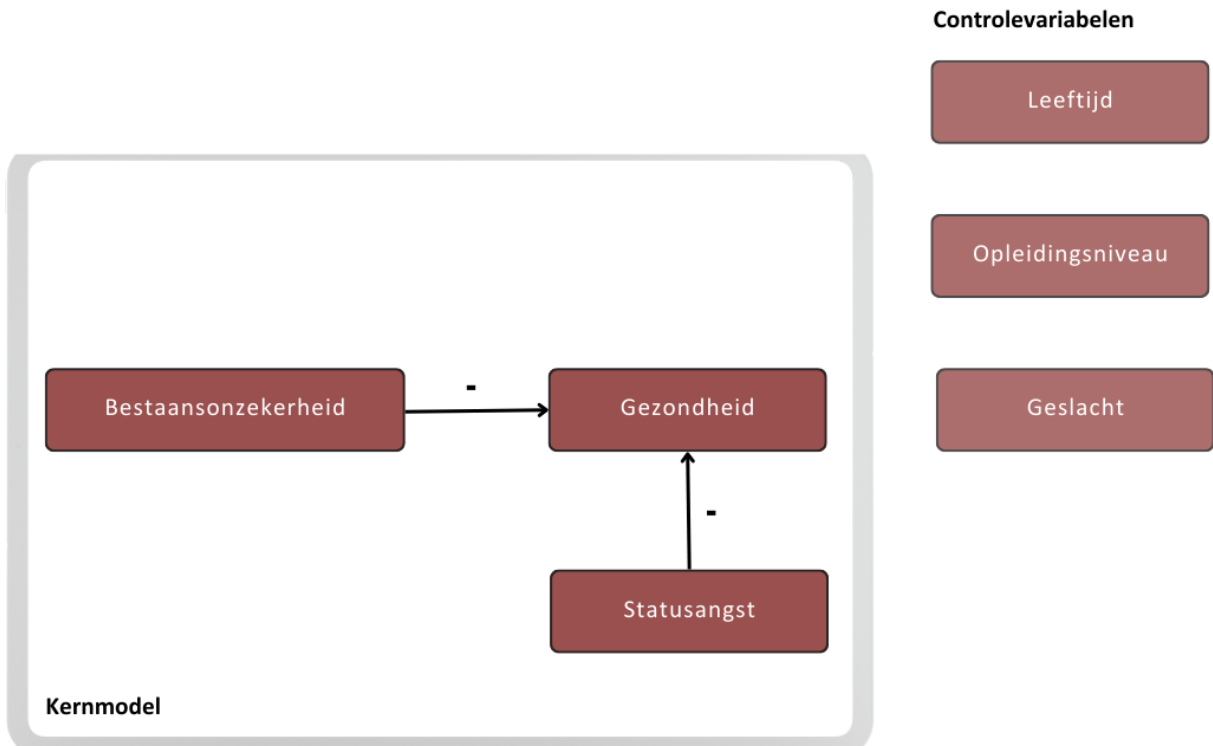
In verschillende onderzoeken is uiteengezet hoe bestaansonzekerheid van invloed is op iemands gezondheid (Catalano, 1999; Haushofer & Fehr, 2014; Rohde, Tang, Osberg, & Rao, 2016). Allereerst hebben mensen die leven in bestaansonzekerheid minder geld te besteden. Zij worden beperkt door hun financiële middelen om gezonde keuzes te maken (Kraaykamp, André & Meuleman, 2018). Daarnaast krijgen mensen door onzekerheid stress. Door een langdurige blootstelling aan stressgevoelens kunnen mensen makkelijk psychische en fysieke klachten ontwikkelen (Catalano,

1999). Ook zorgt de ervaring van stress voor een verandering van het besluitvormingsmechanisme. Hierdoor maken mensen minder snel gezonde keuzes (Haushofer & Fehr, 2014).

Dit onderzoek gaat niet alleen in op de materiële en fysieke behoeften van mensen, maar ook op de behoefte aan status en waardering. De sociale positie die hiermee gepaard gaat, is belangrijk in een prestatimaatschappij (Wilkinson, 2006). In Nederland leven we in een prestatimaatschappij met een meritocratisch ideaal. Dit houdt in dat iedereen dezelfde kansen heeft en zelf verantwoordelijk is voor zijn of haar maatschappelijke succes (Sandel, 2020). Maatschappelijk succes gaat over de prestaties en capaciteiten van individuen. Dit bepaalt iemands sociale positie in de samenleving (Sandel, 2020). Zo hebben mensen met minder maatschappelijk succes vaak een minder goede sociale positie in de maatschappij. Het gevolg hiervan is dat zij zich zorgen maken over hun sociale positie. De kwellende gedachten waarbij iemand zich zorgen maakt over zijn of haar sociale positie noemen we statusangst (De Botton, 2005).

Er zijn verschillende verklaringen hoe statusangst negatieve gevolgen kan hebben voor iemands gezondheid. Allereerst vergelijken mensen in een prestatimaatschappij zich met elkaar. Hierdoor beoordelen mensen met statusangst zichzelf negatief, omdat zij niet aan de heersende normen in de samenleving kunnen voldoen (Wilkinson, 2006). Daarnaast zijn mensen met statusangst geneigd om zichzelf af te zonderen (Sironi & Wolff, 2021; Thompson, Rodebaugh, Bessaha & Sabbath, 2020). Zowel een negatief zelfbeeld als eenzaamheid kunnen gezondheidsproblemen, zoals een depressie, tot gevolg hebben.

In dit onderzoek probeer ik een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de gezondheidsverschillen tussen mensen die veroorzaakt worden door bestaansonzekerheid en statusangst. Deze kennis over de invloeden van bestaansonzekerheid en statusangst kan bijdragen aan het ontwikkelen van nieuwe maatregelen en gerichte interventies, zoals waarvoor wordt gepleit in de brandbrief. Daarom wil ik aan de hand van dit onderzoek een antwoord geven op de volgende vraagstelling: *In hoeverre zijn gezondheidsverschillen tussen mensen te verklaren door verschillen in bestaansonzekerheid en statusangst?* In Figuur 1 staat een schematische weergave van het onderzoeksmodel.



Figuur 1: Een schematische weergave van het onderzoeksmodel

Theorieparagraaf

2.1 Bestaansonzekerheid en gezondheid

Zoals in de Inleiding al benoemd, gaat bestaansonzekerheid over het gebrek aan fundamentele zekerheden. Het gaat hierbij over iemands woonsituatie, werksituatie en financiële middelen om rond te kunnen komen. Bestaansonzekerheid heeft zowel betrekking op de subjectieve ervaring als de objectieve omstandigheden. Naast het voelen van bestaansonzekerheid en daadwerkelijk leven in bestaansonzekerheid gaat het ook over de dreiging ervan. Een voorbeeld hiervan is het (dreigende) verlies van een baan (Catalano, 1991) of het wonen in een fysiek onveilige omgeving, zoals Noord-Groningers in het aardbevingsgebied (Stroebe et al., 2016). Ik verwacht dat mensen die leven in bestaansonzekerheid een minder goede gezondheid hebben. Hiervoor zijn drie mogelijke verklaringen.

Ten eerste worden mensen die leven in bestaansonzekerheid gelimiteerd door hun financiële middelen. Dit komt doordat zij over het algemeen minder geld te besteden hebben dan mensen die niet leven in bestaansonzekerheid (Rohde, Tang, Osberg, & Rao, 2016). Hierdoor is het voor mensen met bestaansonzekerheid moeilijker om gezonde keuzes te maken. Gezonde keuzes kosten namelijk meer geld, dan ongezondere alternatieven (Kraaykamp, André & Meuleman, 2018). Zo is voedszaam eten, zoals groente en fruit, vaak duurder dan bewerkte supermarktproducten. Daarnaast kosten gezondheidszorg, sportverenigingen en sportuitrusting ook geld (Kraaykamp, André & Meuleman, 2018). Vanwege de kosten die verbonden zijn aan gezonde keuzes maken mensen met bestaansonzekerheid eerder ongezonde keuzes. Hierdoor hebben zij een minder goede gezondheid.

De tweede verklaring gaat over de ervaring van langdurige stress bij mensen die leven in bestaansonzekerheid, waardoor er een disbalans ontstaat in hun stress-systeem. Voor mensen die leven in bestaansonzekerheid geldt dat zij dagelijks geconfronteerd worden met onzekerheid. Door die onzekerheid krijgen mensen stress- en angstgevoelens (Haushofer & Fehr, 2014). Hoewel stress een nuttig proces is voor veerkrachtigheid kan langdurige stress tot problemen leiden. Het kan namelijk zorgen voor een disbalans van het stress-systeem. Dit werkt als volgt: door langdurige stress worden een aantal hormonen geactiveerd, zoals onder andere adrenaline en cortisol (Mickle et al., 2020). Cortisol onderdrukt het afweersysteem, zodat het extra energie kan aanmaken. Dit stelt mensen in staat om adequaat te reageren op dreigend gevaar. Het dreigende gevaar is op dat moment belangrijker dan het afweren van infectieziekten. Bij langdurige stress maakt het lichaam veel cortisol aan. Hierdoor is het afweersysteem langere tijd laag (Mickle et al., 2020). Dit betekent dat mensen dan vatbaarder zijn voor infectieziekten. Daarnaast neemt ook de resistentie tegen mentale problemen af (Catalano, 1999). Mensen met stress hebben namelijk vaak last van slaapproblemen, vermoeidheid en neerslachtigheid. Hierdoor raakt hun emotionele systeem in de war, waardoor zij

mentale problemen kunnen ontwikkelen. Bovendien kan slaaptekort zelfs diabetes type II, overgewicht en hart- en vaatziekten tot gevolg hebben (Brady & Matthews, 2006). Al deze problemen, die langdurige stress kan veroorzaken, dragen dus bij aan een slechtere gezondheid.

De derde verklaring gaat over de verandering in het besluitvormingsmechanisme: naast de gevolgen van stress voor het afweersysteem heeft stress ook gevolgen voor de manier waarop mensen keuzes maken. Langdurige stress kan namelijk de cognitieve bandbreedte van mensen verminderen. Cognitieve bandbreedte verwijst naar de capaciteit van het brein voor de verwerking van informatie en uitvoering van verschillende cognitieve taken, zoals aandacht hebben, goede beslissingen nemen, een planning volgen en verleidingen weerstaan (Van Geuns, Desain & Van Der Weijden, 2019). Voor mensen met stress geldt dat zij een deel van hun aandacht besteden aan de veroorzaking van stress, waardoor er minder mentale capaciteit overblijft om andere taken uit te voeren. Dit houdt in dat zij minder rust en ruimte in hun hoofd hebben om aandacht te besteden aan dingen die tijd en moeite kosten, oftewel: zij hebben een beperkte cognitieve capaciteit. Hierdoor is het voor mensen met stress dus moeilijk om keuzes op lange termijn te maken, zoals bewuste keuzes voor een goede gezondheid (Haushofer & Fehr, 2014). Lange termijn keuzes zijn namelijk investeringen die gepaard gaan met onzekerheid. Dit betekent dat lange termijn keuzes tijd en moeite kosten. Daarom maken mensen met stress vaak korte termijn keuzes die hun directe behoeften vervullen (Haushofer & Fehr, 2014). Denk hierbij aan de consumptie van ongezond eten. Dit is financieel aantrekkelijk. Bovendien vervult dit de directe behoefte van een volle buik. Dit is echter vaak ongezonde voeding. Logischerwijs zorgt ongezonde voeding voor een minder goede gezondheid.

De hypothese die hieruit voortvloeit, is als volgt:

Hypothese 1: *Naarmate men meer bestaanonzekerheid ervaart, heeft men een minder goede gezondheid.*

2.2 Statusangst en gezondheid

Niet alleen iemands materiële omstandigheden zijn van invloed op iemands gezondheid. Ook de sociale positie die daaruit voortvloeit heeft invloed. In een prestatie maatschappij, zoals de Nederlandse samenleving, hechten mensen waarde aan een goede sociale positie. De sociale positie van een individu is gebaseerd op verschillende factoren, zoals inkomen, beroep en opleidingsniveau (Moore & Cunningham, 2012). Daarom proberen mensen in dergelijke samenlevingen zo goed mogelijk te presteren en hun capaciteiten te ontwikkelen. Iemand met een goede sociale positie krijgt meer waardering van anderen in de samenleving. Het omgekeerde geldt voor mensen met een

slechtere sociale positie. Deze sterke focus op een goede sociale positie zorgt voor een grote druk om te presteren. Dit gaat gepaard met angst om te falen (De Botton, 2005). Hierdoor kunnen mensen die het gevoel hebben niet te voldoen statusangst ontwikkelen (Wilkinson, 2006). Statusangst houdt in dat mensen ontevreden zijn over hun positie of zich daar zelfs voor schamen. Daarnaast voelen zij zich minder gerespecteerd door anderen in de samenleving (De Botton, 2005; Wilkinson, 2006). Op basis hiervan verwacht ik dat mensen die statusangst ervaren een minder goede gezondheid hebben. Hiervoor zijn een aantal mogelijke verklaringen.

Allereerst hebben mensen met statusangst minder goede sociale relaties, waardoor zij zich gaan afzonderen (Sironi & Wolff, 2021; Thompson, Rodebaugh, Bessaha & Sabbath, 2020). Kenmerkend voor mensen die statusangstig zijn, is dat zij zich zorgen maken over wat anderen van hen denken. Hierdoor krijgen zij ongemakkelijke gevoelens, zoals schaamte en een gevoel van minderwaardigheid. Dit ongemak bemoeilijkt de sociale interactie met anderen (Wilkinson & Pickett, 2018). Zij voelen zich namelijk buitengesloten of zelfs niet geaccepteerd vanwege hun status. Hierdoor vermijden mensen met statusangst situaties waarin zij zich ongemakkelijk voelen. Dit zijn voornamelijk sociale activiteiten. Het gevolg hiervan is dat zij zich gaan afzonderen, waardoor de kwantiteit van hun sociale relaties afneemt (Wilkinson & Pickett, 2017). Daarnaast neemt ook de kwaliteit van hun sociale relaties af. Door statusangst zijn mensen namelijk terughoudender in hun uitingen, omdat zij bang zijn voor de beoordeling van anderen. Hierdoor zijn hun interacties met anderen oppervlakkiger (De Botton, 2005). Door de afname van de kwantiteit en kwaliteit van sociale relaties hebben mensen met statusangst meer gevoelens zoals eenzaamheid. Het gevolg is dat ook hun sociale steun van anderen afneemt (Sironi & Wolff, 2021; Thompson, Rodebaugh, Bessaha & Sabbath, 2020). Er is sprake van een zelfversterkend proces. Vanwege deze eenzaamheid en gebrek aan sociale steun zoeken mensen met statusangst sneller hun heil in ongezonde copingmechanismen. Voorbeelden hiervan zijn onvoldoende bewegen en het consumeren van niet-voedzame producten. Ook gebruiken zij vaker verslavende middelen, zoals sigaretten (Sironi & Wolff, 2021). Deze ongezonde copingmechanismen zorgen voor een slechtere gezondheid.

Een andere verklaring is dat mensen met statusangst zichzelf vergelijken en negatief beoordelen (Wilkinson, 2006). Mensen hebben de neiging om zichzelf te vergelijken om te bepalen hoe ze presteren, of waar zij staan, in vergelijking met anderen. Deze sociale vergelijking kan negatief zijn voor mensen met statusangst. Voor mensen met statusangst geldt namelijk vaak dat zij een lage sociale positie hebben. Als mensen met een lage sociale positie zichzelf vergelijken met anderen, dan is de beoordeling van hun eigenwaarde vaak negatief (Wilkinson, 2006). Zij hebben dan minder vertrouwen in hun eigen capaciteiten. Hierdoor krijgen mensen met statusangst neerslachtige en minderwaardige gevoelens. Dit heeft mentale problemen, zoals een depressie, tot gevolg (Wilkinson, 2006). Daarnaast kan het gebrek aan zelfvertrouwen, van mensen met statusangst, demotiverend

werken om goed voor de eigen gezondheid te zorgen (Bénabou & Tirole, 2002). Mensen die slecht voor zichzelf zorgen, hebben over het algemeen een minder goede gezondheid.

De hypothese die hieruit voortvloeit, is als volgt:

Hypothese 2: *Naarmate men meer statusangst heeft, heeft men een minder goede gezondheid.*

2.3 Controlevariabelen: leeftijd, opleidingsniveau en geslacht

Voor dit onderzoek houd ik rekening met drie variabelen. Door deze variabelen toe te voegen, sluit ik schijnverbanden uit en elimineer ik de invloeden van de controlevariabelen op iemands gezondheid. Hierdoor krijgen we zuiverdere effecten en dus betere conclusies.

Allereerst is belangrijk om te controleren voor leeftijd. Over het algemeen hebben mensen namelijk een minder goede gezondheid naarmate zij ouder zijn (Goijaerts, Vonk, & 'S Jongers, 2022). Daarnaast ervaren jongvolwassenen in objectieve zin meer bestaansonzekerheid. Jongvolwassenen hebben namelijk vaak een laag inkomen en velen van hen hebben een studieschuld opgebouwd. Hierdoor is het voor hen lastig om kapitaal op te bouwen. Dit bemoeilijkt het krijgen van een hypotheek. Ook hebben zij weinig of geen werkervaring, waardoor de kans op een vast contract kleiner is (CBS, 2022). Daarentegen geldt in subjectieve zin dat jongvolwassenen juist relatief weinig verantwoordelijkheden hebben. Hierdoor maken zij zich minder druk over hun bestaanszekerheid.

Ten tweede controleer ik voor het niveau van opleiding. Laagopgeleiden hebben namelijk minder toegang tot educatieve bronnen, zoals gezondheidsvoorlichtingen, betrouwbare websites of medische literatuur. Vanwege het gebrek aan gezondheidsinformatie kunnen zij een slechtere gezondheid hebben (Kraaykamp, André & Meuleman, 2018). Daarnaast leven laagopgeleiden vaker in bestaansonzekerheid en worstelen zij vaker met statusangst, dan hoogopgeleiden (Kraaykamp, André & Meuleman, 2018). Vanwege deze redenen is het belangrijk om te controleren voor het niveau van opleiding.

De derde controlevariabele is geslacht. De vragenlijsten zijn vaak door meerdere mensen uit één gezin ingevuld (LISS Panel, 2022a). Dit kan een vertekend beeld geven. Er is dan immers geen sprake van onafhankelijke waarnemingen. Daarom gebruik ik alleen de gegevens van de respondenten die als huishoudhoofd geregistreerd zijn. Het huishoudhoofd is iets vaker een man. Daarom is het belangrijk om te controleren voor geslacht. In Methodenparagraaf 3.1 ga ik hier dieper op in.

Methodenparagraaf

3.1 Beschrijving van de dataset

Voor dit onderzoek heb ik de data van de Longitudinal Internet Studies for Social Sciences gebruikt (LISS Panel, 2022a). Dit is een onderzoek waarin Nederlanders, van 16 jaar en ouder, voor een langere periode gevolgd zijn. Voor de LISS Core Study werden jaarlijks bepaalde elementen van dezelfde individuen en huishoudens gemeten (LISS Panel, 2022b). De LISS Core Study bestaat uit acht verschillende modules met uiteenlopende thema's, zoals gezondheid, politiek en waarden, religie en etniciteit, maatschappelijke integratie en vrije tijd, familie en huishouden, werk en scholing, persoonlijkheid, en economische situatie (LISS Panel, 2022b). Elk jaar werden de vragenlijsten in dezelfde maand afgenomen. Door de jaarlijkse metingen konden er in de loop van de tijd enkele dingen gemeten worden. Allereerst was het mogelijk om veranderingen in het leven van de mensen te meten. Ten tweede was het mogelijk om hun reactie op levensgebeurtenissen te meten. Ten derde kon men de effecten van maatschappelijke veranderingen en beleidsmaatregelen meten (LISS Panel, 2022b). Voor de LISS Core Study was het belangrijk om de algemene kenmerken van de huishoudens up-to-date te houden. Daarom werden deze maandelijks gemeten in een aparte vragenlijst, genaamd de huishoudbox. Een deel van deze vragen ging over het huishouden en het andere deel ging over de individuele leden van het huishouden. Van ieder huishouden was er één persoon die deze vragen invulde. Voordat men kon deelnemen aan het langlopende onderzoek moest de huishoudbox ingevuld worden.

Voor de LISS Core Study is er een random steekproef getrokken uit de populatieregisters van het Centraal Bureau voor de Statistiek (LISS Panel, 2022c). De onderzoekspopulatie in de LISS Core Study waren Nederlanders die permanent in Nederland woonden en de Nederlandse taal beheersten. Van mei tot december 2007 vond de werving van respondenten plaats. In totaal zijn er 10.150 huishoudens benaderd. Voor deze huishoudens geldt dat alle bewoners (van 16 jaar en ouder) werden gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek (LISS Panel, 2022c). Verder zijn alle huishoudens op dezelfde manier benaderd. Allereerst is een brief naar hun huisadres gestuurd. In de brief werd het onderzoek uitgelegd en er zat een briefje van 10 euro in. Als zij hier niet op reageerden, dan werden zij telefonisch benaderd. Na 15 telefonisch pogingen over een periode van enkele weken ging er een werver bij hen langs de deur. Na het eerste contact werden de respondenten uitgenodigd voor een kort interview. Zo'n 84% van de geïnterviewde was bereid deel te nemen aan het onderzoek. Om ervoor te zorgen dat zij dit ook echt deden, werd hen een extra 10 euro beloofd. In de onderzoeksteekproef zijn ook mensen opgenomen die geen internetverbinding hadden. Als zij bereid waren deel te nemen, dan werden zij voorzien van een computer en/of internetverbinding (voor zo lang als de duur van het onderzoek). Voor de respondenten die het nodig hadden, was er hulp

beschikbaar voor het invullen van de vragenlijsten. Uiteindelijk is 48% van de benaderde huishoudens geregistreerd als deelnemer aan het onderzoek. Dit zijn ongeveer 5.000 huishoudens met daarin 7.500 individuen die deelnamen. De respondenten kregen maandelijks een vragenlijst die zij online konden invullen (LISS Panel, 2022d). Het invullen van de vragenlijst duurde 15 tot 30 minuten. Voor elke volledig ingevulde vragenlijst kregen de respondenten betaald.

Voor mijn onderzoek heb ik gebruikgemaakt van de verzamelde data over inkomen (wave 6) en gezondheid (wave 7). Deze zijn afgenomen in 2013 en 2014. Voor de inkomensmodule zijn er 6395 leden benaderd. Daarvan hebben er 5015 leden de vragenlijst ingevuld. Voor de gezondheidsmodule zijn er 6217 leden benaderd en hebben 5379 van hen de vragenlijst ingevuld. Verder heb ik de data van de vragenlijst die ging over stigmatisering gebruikt. Deze is eenmalig afgenomen in 2013. Voor deze vragenlijst zijn er 2656 leden benaderd, waarvan 2096 de vragenlijst hebben ingevuld. Tot slot heb ik voor mijn onderzoek de vragenlijst die betrekking had op de achtergrondkenmerken van de respondenten gebruikt. Deze vragenlijst is afgenomen in 2013. Voor de modules over inkomen, gezondheid en stigmatisering is er sprake van non-respons. Het zou kunnen dat respondenten de vragen niet wilden beantwoorden, omdat er ook gevraagd werd naar gevoelige informatie.

Voor mijn onderzoek was het noodzakelijk om een selectie te maken uit de steekproef van de LISS Core Study. Het is namelijk belangrijk dat de verzamelde data onafhankelijke waarnemingen zijn. De vragenlijsten zijn echter ingevuld door meerdere mensen uit hetzelfde huishouden. Het gevolg hiervan is dat de waarnemingen niet onafhankelijk zijn. Daarom heb ik ervoor gekozen om respondenten die hoofd van het huishouden zijn mee te nemen. Ik heb gekozen voor het hoofd van het huishouden, omdat deze respondenten waarschijnlijk meer verantwoordelijkheid hebben binnen het gezin om voor de anderen te zorgen. Vanwege de hogere verantwoordelijkheid kan het zo zijn dat hij of zij ook meer bezig is met zekerheid en/of status, dan de andere leden van het huishouden. Hierdoor selecteerde ik automatisch voor een leeftijd van tenminste 18 jaar. Het hoofd van het huishouden is namelijk degene op wiens naam de huur- of koopwoning staat. Verder heb ik alleen de respondenten geselecteerd die de vragen over inkomen en stigmatisering hebben ingevuld. Voor de vragen over inkomen geldt dat er veel missende waarden zijn. Voor de stigmatiseringsmodule geldt dat deze is voorgelegd aan een relatief klein deel van de steekproefpopulatie van de LISS Core Study. Hierdoor is ook de steekproefpopulatie in mijn onderzoek een stuk kleiner. De steekproefpopulatie voor mijn onderzoek bestaat uit 836 respondenten.

3.2 Beschrijving van de operationalisaties

3.2.1 Subjectieve gezondheid

De afhankelijke variabele is 'subjectieve gezondheid'. Dit is gemeten aan de hand van de volgende vraag: "Hoe zou u over het algemeen uw gezondheid noemen?" De antwoordcategorieën die daarbij hoorden, zijn als volgt: 1 slecht; 2 matig; 3 goed; 4 zeer goed; 5 uitstekend.

3.2.2 Bestaansonzekerheid

Zoals in de Inleiding en Theorieparagraaf naar voren komt, is bestaansonzekerheid een breed en moeilijk definieerbaar concept. Daarom heb ik gekozen voor een zo breed mogelijk meetinstrument voor het concept bestaansonzekerheid, dat zowel subjectieve als objectieve aspecten van bestaansonzekerheid omvat. Hiervoor heb ik de volgende variabelen gebruikt: betaald werk hebben, financiële onzekerheid en financiële moeilijkheden. Het hebben van betaald werk past bij het concept van bestaansonzekerheid, omdat het gaat over een bepaalde zekerheid die iemand heeft. Over het algemeen is het voor werkenden makkelijker om zichzelf te kunnen onderhouden, omdat zij voldoende financiële middelen hebben. Net zoals het hebben van betaald werk is financiële onzekerheid ook een objectieve indicator van bestaansonzekerheid. Financiële onzekerheid is een objectieve meting van de financiële situatie van respondenten. Financiële moeilijkheden is een subjectieve indicator voor bestaansonzekerheid. Hierbij geven respondenten aan hoe tevreden zij zijn met hun financiële situatie.

3.2.2.1 Betaald werk

De oorspronkelijke variabele gaf aan wat de belangrijkste bezigheid van de respondenten was. De antwoordcategorieën waren als volgt: 1 verricht betaald werk in loondienst; 2 werkt of is meewerkend in gezins- of familiebedrijf; 3 is vrije beroepsoefenaar, freelancer of zelfstandige; 4 zoekt werk na verlies werkkring; 5 zoekt voor het eerst werk; 6 vrijgesteld van werkzoeken na verlies van werkkring; 7 gaat naar school of studeert; 8 verzorgt de huishouding; 9 is met pensioen (vervroeg, AOW of VUT); 10 is (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt; 11 verricht onbetaald werk met behoud van uitkering; 12 verricht vrijwilligerswerk; 13 doet iets anders; 14 is te jong, heeft nog geen bezigheden.

Om de variabele mee te kunnen nemen in dit onderzoek heb ik een dummy variabele aangemaakt. Ik heb hierin onderscheid gemaakt in het wel of niet hebben van betaald werk. 'Verricht betaald werk in loondienst', 'werkt of is meewerkend in gezins- of familiebedrijf' en 'is vrije beroepsoefenaar, freelancer of zelfstandige' heb ik gecodeerd als 1. Dit betekent dat respondenten wel betaald werk hebben. De overige antwoordcategorieën heb ik gecodeerd als 0. Dit betekent dat de respondenten geen betaald werk hebben.

3.2.2.2 Financiële onzekerheid

‘Financiële onzekerheid’ is een schaalvariabele die bestaat uit zes verschillende items. De vraagstelling was als volgt: *“Kunt u van de volgende zaken aangeven of u daar wel of niet mee te maken hebt op dit moment?”* De zes stellingen waaruit deze variabele bestaat, waren: *“moeite hebben de eindjes aan elkaar te knopen”, “kapotte spullen niet snel kunnen vervangen”, “geld moeten lenen voor noodzakelijk uitgaven”, “achterstand met betalen huur/hypotheek of gas/water/licht”, “schuldeisers/deurwaarder aan de deur gehad de afgelopen maand” en “financiële steun gehad van vrienden of familie in afgelopen maanden”* Respondenten konden antwoord geven met 0 nee of 1 ja.

De schaalvariabele is de som van de items die loopt van 0 tot en met 6. Hoe hoger iemand scoort op deze schaalvariabele, hoe onzekerder zijn of haar financiële situatie. De Chronbach’s Alpha is 0,584. Dit is niet een erg hoge score. Dit betekent dat de betrouwbaarheid van de schaalvariabele niet optimaal is.

3.2.2.3 Financiële moeilijkheden

‘Financiële moeilijkheden’ bestaat uit twee items: financiële ontevredenheid en moeilijk rondkomen. ‘Financiële ontevredenheid’ is gemeten aan de hand van de volgende vraag: *“Hoe tevreden bent u over uw financiële situatie?”* Respondenten konden antwoorden op een schaal van 0 tot 10. Daarbij stond 0 gelijk aan ‘helemaal niet tevreden’ en 10 gelijk aan ‘helemaal tevreden’. 999 is ‘ik weet het niet’. Ik heb deze vraag gespiegeld zodat een hogere score betekent dat iemand ontevredener is over zijn/haar financiële situatie.

‘Moeilijk rondkomen’ is gemeten aan de hand van één vraag. De vraag luidde als volgt: *“Kunt u op een schaal van 0 tot 10 aangeven hoe moeilijk of makkelijk u kunt rondkomen van uw inkomen?”* Daarbij stond 0 gelijk aan ‘zeer moeilijk’ en 10 gelijk aan ‘zeer makkelijk’. Ik heb deze vraag gespiegeld zodat een en hogere score betekent dat het moeilijker is om rond te komen.

De schaalvariabele ‘financiële moeilijkheden’ is de som van deze twee items gedeeld door het aantal items. Hierdoor is de schaal van deze nieuwe variabele gelijk aan de schaal van de items. Hoe hoger iemand scoort op ‘financiële moeilijkheden’, des te moeilijker iemand het vindt om rond te komen. De Chronbach’s Alpha van deze schaalvariabele is 0,869. Dit betekent dat de twee items voldoende met elkaar samenhangen om een betrouwbare schaalvariabele te vormen.

3.2.3 Statusangst

‘Statusangst’ bestaat uit acht verschillende items. De vraagstelling was als volgt: *“Denk aan de afgelopen 6 maanden en geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen die*

betrekking hebben op uw financiële situatie, opleidingsniveau of beroep.” Hierbij konden respondenten antwoorden van 1 tot en met 5. Daarbij stond 1 voor ‘helemaal mee oneens’ en 5 voor ‘helemaal mee eens’. De acht stellingen waaruit deze schaalvariabele bestaat, zijn: *“Ik voel me vreemd en abnormaal vanwege mijn financiële situatie, opleidingsniveau of beroep”, “Er zijn tijden geweest dat ik me schaamde voor mijn financiële situatie, opleidingsniveau of beroep”, “Ik voel me nooit verlegen als ik onder de mensen ben”, “Ik voel me nooit beschaamd vanwege mijn financiële situatie, opleidingsniveau of beroep”, “Ik voel dat anderen op mij neerkijken vanwege mijn financiële situatie, opleidingsniveau of beroep”, “Mensen behandelen mij anders vanwege mijn financiële situatie, opleidingsniveau of beroep”, “Ik heb ondervonden dat mensen negatieve of onaardige dingen achter mijn rug om zeiden vanwege mijn financiële situatie, opleidingsniveau of beroep” en “Ik ben wel eens uitgesloten van werk, onderwijs of functioneren binnen het gezin vanwege mijn financiële situatie, opleidingsniveau of beroep”*

Voor het maken van de schaalvariabele is het belangrijk dat de richting van de vraagstelling hetzelfde was. Daarom heb ik de schaal van de derde en vierde item gespiegeld. Vervolgens heb ik de acht items bij elkaar opgeteld en gedeeld door het aantal items. Hierdoor is de schaal van de schaalvariabele gelijk gebleven aan de schaal van de items. Een hogere score op de schaalvariabele ‘statusangst’ betekent dat iemand meer statusangst ervaart. Deze schaalvariabele heeft een Chronbach’s Alpha van 0,734. Dit betekent dat de items voldoende met elkaar samenhangen om een betrouwbare schaalvariabele te vormen.

3.2.4 Leeftijd

De leeftijd van de respondenten is gevraagd in jaren.

3.2.5 Opleidingsniveau

De respondenten zijn gevraagd naar hun niveau van opleiding. De antwoordcategorieën zijn opgedeeld in zes categorieën die het CBS hanteert, namelijk 1 basisonderwijs; 2 vmbo; 3 havo/vwo; 4 mbo; 5 hbo; 6 wo.

3.2.6 Geslacht

De respondenten zijn gevraagd naar hun geslacht. Zij konden deze vraag beantwoorden met 1 man; 2 vrouw; of 3 anders. Ik heb de codering van deze variabele aangepast, zodat de interpretatie van het effect van geslacht makkelijker is. Nu betekent 0 ‘man’ en 1 ‘vrouw’.

3.3 De analyse-opzet

In dit onderzoek heb ik twee verbanden onderzocht. Eerst heb ik gekeken naar het verband tussen bestaansonzekerheid en iemands gezondheid. Daarnaast heb ik gekeken naar het verband tussen statusangst en iemands gezondheid. Hiervoor heb ik twee lineaire regressieanalyses uitgevoerd. In de regressieanalyses is 'subjectieve gezondheid' de afhankelijke variabele. In het eerste model heb ik de controlevariabelen toegevoegd. In model 2a heb ik de controlevariabelen en de variabelen voor bestaansonzekerheid toegevoegd. In model 3 heb ik de controlevariabelen, de variabelen voor bestaansonzekerheid en statusangst toegevoegd. Aan de hand van deze modellen kon ik een conclusie formuleren over het verband tussen bestaansonzekerheid en gezondheid, gecontroleerd voor het effect van statusangst. Vervolgens heb ik de analyse nog een keer uitgevoerd. Echter heb ik in het tweede model (model 2b) de controlevariabelen en statusangst toegevoegd. Aan de hand van dit nieuwe model en model 3 kon ik een conclusie formuleren over het verband tussen statusangst en gezondheid, gecontroleerd voor bestaansonzekerheid.

Resultatenparagraaf

4.1 Beschrijvende statistieken

4.1.1 Univariante resultaten

In Tabel 1 staat een overzicht van de univariante statistieken. Uit de inspectie van de data komen een aantal dingen naar voren. Allereerst zien we dat de meeste mensen een goede gezondheid hebben. De schaal van subjectieve gezondheid loopt van 1 tot en met 5. Het gemiddelde is gelijk aan 3,03 ($SD=0,74$). Daarnaast hebben de kwartielen een waarde van 3. Dit laat zien dat er weinig spreiding is in de data en de meeste mensen deze vraag dus hetzelfde hebben beantwoord.

Op basis van de univariante resultaten van financiële moeilijkheden, financiële onzekerheid en betaald werk kunnen we afleiden dat de mensen in dit onderzoek weinig bestaansonzeker zijn. Voor de mensen uit dit onderzoek geldt dat zij het financieel niet heel moeilijk hebben. Op een schaal van 0 tot en met 10 is de gemiddelde score 3,34. De spreiding is niet heel groot ($SD=1,75$). Zo'n 50% van de mensen scoort tussen 2 en 4. Dit laat zien de verdeling rechtsscheef is. Daarnaast zien we dat de meeste mensen weinig financiële onzekerheid hebben. Op een schaal van 0 tot en met 6 is het gemiddelde 0,42. Dit is een erg lage score. Ook zien we dat 75% van de mensen 0 scoort. Dit betekent dat er weinig spreiding is in de data ($SD=0,85$). Verder zijn er in dit onderzoek iets meer mensen die betaald werk hebben, dan mensen die geen betaald werk hebben. Zo'n 51,7% van de mensen heeft betaald werk en zo'n 48,3% van hen heeft geen betaald werk.

Daarnaast zien we dat de meeste mensen weinig statusangst hebben. Zij scoren gemiddeld 1,81. Op een schaal van 0 tot en met 8 is dit een laag gemiddelde. De helft van de mensen scoren tussen de 1,25 en 2,13. Er is weinig spreiding in de gegeven antwoorden ($SD=0,65$).

Verder is de gemiddelde leeftijd van de mensen 56 ($SD=15$). Voor een onderzoekspopulatie die loopt van 18 jaar en ouder is dit een redelijk hoge gemiddelde leeftijd. Echter zien we in het histogram in Bijlage 1 dat de verdeling van leeftijd wel mooi verdeeld is.

Tot slot zien we voor het niveau van opleiding dat deze een minimale waarde heeft van 1 (basisonderwijs) en een maximale waarde van 6 (wo). De kwartielen zijn gelijk aan 2 (vmbo), 4 (mbo) en 5 (hbo). Hieruit kunnen we opmaken dat de respondenten uit de steekproefpopulatie uiteenlopende niveaus van opleiding hebben.

Tabel 1: Univariate statistieken: gemiddelde (standaarddeviatie), minimum, maximum, kwartielen en totaal aantal respondenten (n=836)

Variabele	Gemiddelde (SD)/percentages	Min	Q1	Q2	Q3	Max
Subjectieve gezondheid	3,03 (0,74)	1,00	3,00	3,00	3,00	5,00
Betaald werk**						
0 niet	48,3%					
1 wel	51,7%					
Financiële onzekerheid* (6 items)	0,42 (0,85)	0,00	0,00	0,00	0,00	4,00
Financiële moeilijkheden* (2 items)	3,34 (1,75)	0,00	2,00	3,00	4,00	10,00
Statusangst* (8 items)	1,81 (0,65)	1,00	1,25	1,75	2,13	4,38
Leeftijd	56,41(14,54)	18,00	46,00	59,00	67,00	88,00
Opleidingsniveau	3,75 (1,49)	1,00	2,00	4,00	5,00	6,00
Geslacht**						
0 man	69,9%					
1 vrouw	30,1%					

*Schaalvariabele bestaande uit twee of meer items

** De beschrijvende statistieken van categorische variabelen zijn in percentages weergegeven

4.1.2 Bivariate resultaten

In Tabel 2 staat een overzicht van de correlaties tussen de variabelen. In dit onderzoek heb ik gebruikt gemaakt van continue en dummy variabelen. Hiervoor kunnen we Pearsons correlaties uitrekenen.

Alle correlaties in Tabel 2 zijn dus Pearsons correlaties.

Aan de hand van de bivariate resultaten kunnen we stellen dat subjectieve gezondheid zwak samenhangt met de onafhankelijke variabelen uit het model. De samenhang is echter wel in de richting zoals verwacht. Zo hebben mensen die statusangstig zijn een slechtere gezondheid ($r=-0,144$; $p<0,01$). Ook hebben mensen die financieel onzekerder zijn of het financieel moeilijker hebben een minder goede gezondheid ($r=-0,173$; $p<0,01$; resp. ($r=-0,249$; $p<0,01$). Mensen die betaald werk hebben, hebben juist een betere gezondheid ($r=0,193$; $p<0,01$).

De samenhang tussen de onafhankelijke variabelen is redelijk sterk. In lijn met de verwachtingen zijn mensen die financiële moeilijkheden of financiële onzekerheid ervaren

statusangstiger ($r=0,357$; $p<0,01$; resp. $r=0,258$; $p<0,01$). Daarentegen zijn mensen met betaald werk juist vaker statusangstig dan mensen zonder betaald werk ($r=0,080$; $p<0,01$). Dit is verrassend aangezien de verwachting was dat mensen die bestaansonzeker zijn ook statusangstiger zijn.

De variabelen die samen het concept bestaansonzekerheid vormen, hangen niet allemaal sterk samen. De samenhang tussen financiële moeilijkheden en financiële onzekerheid is wel sterk ($r=0,646$; $p<0,01$). Dit houdt in dat naarmate mensen financieel onzekerder zijn, ervaren zij ook meer financiële moeilijkheden. Voor het hebben van betaald werk en de andere twee variabelen voor bestaansonzekerheid geldt dat er sprake is van erg zwakke correlaties. Beide correlaties zijn wel in de verwachte richting. Mensen die geen betaald werk hebben, hebben het financieel moeilijker en zijn financieel onzekerder. Echter zijn beide correlaties niet significant. Dit is tegen de verwachting in. De verwachting was namelijk dat de variabelen die bestaansonzekerheid meten sterk met elkaar samenhangen.

Uit de correlaties tussen de controlevariabelen en de afhankelijke en onafhankelijke variabelen maak ik op dat de controlevariabelen goed gekozen zijn. Over het algemeen geldt dat mensen met een hoger opleidingsniveau een betere gezondheid hebben ($r=0,205$; $p<0,01$). Daarnaast zien we dat hoger opgeleiden financieel minder moeite ervaren ($r=-0,155$; $p<0,01$), financieel minder onzeker zijn ($r=-0,099$; $p<0,01$) en vaak betaald werk hebben ($r=0,246$; $p<0,01$). De samenhang tussen opleidingsniveau en statusangst is wel in de verwachte richting, maar niet significant ($r=-0,026$; $p=0,395$). Verder zien we dat oudere mensen een minder goede gezondheid hebben ($r=-0,179$; $p<0,01$). Dit is logisch. Oudere mensen hebben immers vaker fysieke klachten, dan jongere mensen. De samenhang tussen leeftijd en statusangst is negatief ($r=-0,222$; $p<0,01$). Ook de samenhang tussen leeftijd en financiële moeilijkheden ($r=-0,116$; $p<0,01$) en leeftijd en financiële onzekerheid ($r=-0,154$; $p<0,01$) zijn negatief. Dit laat zien dat jongere mensen meer statusangstig en bestaansonzeker zijn. De correlatie tussen leeftijd en betaald werk is sterk ($r=-0,603$; $p<0,01$). Mensen zonder betaald werk zijn vaak ouder. Dit komt waarschijnlijk doordat de leeftijd in dit onderzoek ietwat hoog is en gepensioneerden geen betaald werk hebben. Tot slot hebben vrouwen een minder goede gezondheid, dan mannen ($r=-0,098$; $p<0,01$). Daarnaast zijn vrouwen ook minder bestaanszeker. Geslacht en financiële moeilijkheden correleren namelijk positief ($r=0,138$; $p<0,01$). Hetzelfde geldt voor de samenhang tussen geslacht en financiële onzekerheid ($r=0,148$; $p<0,01$). Ook hebben vrouwen over het algemeen iets minder vaak een betaalde baan, dan mannen ($r=-0,096$; $p<0,01$). Daarentegen hebben we geen significant resultaat gevonden dat vrouwen statusangstiger zijn, dan mannen ($r=0,033$; $p=0,27$).

Tabel 2: Pearsons correlaties voor de variabelen (n=836)

	Subjectieve gezondheid	Betaald werk	Financiële onzekerheid	Financiële moeilijkheden	Statusangst	Leeftijd	Opleidings-niveau	Geslacht
Subjectieve gezondheid	1							
Betaald werk 0 niet 1 wel	0,193**	1						
Financiële onzekerheid	-0,173**	-0,031	1					
Financiële moeilijkheden	-0,249**	-0,020	0,646**	1				
Statusangst	-0,144**	0,080**	0,258**	0,357**	1			
Leeftijd	-0,179**	-0,603**	-0,154**	-0,116**	-0,222**	1		
Opleidings-niveau	0,205**	0,246**	-0,099**	-0,155**	-0,026	-0,251**	1	
Geslacht 0 man 1 vrouw	-0,098**	-0,096**	0,148**	0,138**	0,033	-0,051	-0,030	1

*Significant bij $p < 0,05$, ** significant bij $p < 0,01$.

4.2 Modevaluatie

4.2.1 Modelfit

Na de inspectie van de univariate en bivariate statistieken van de variabelen heb ik de modellen geschat die nodig zijn voor de beantwoording van de onderzoeksvraag. In model 1 heb ik de controlevariabelen toegevoegd. Aan de hand van dit model kunnen we constateren wat het effect van de controlevariabelen is op de gezondheid van mensen. In model 2a heb ik de controlevariabelen en de variabelen die samen het concept bestaansonzekerheid meten, toegevoegd. In model 2b zitten de controlevariabelen en statusangst. Model 3 is het complete model. Hierin zitten de controlevariabelen, de variabelen voor bestaansonzekerheid en statusangst. Door het complete model te vergelijken met model 2a en model 2b kunnen we constateren wat het effect is van bestaansonzekerheid op iemands gezondheid, wat het effect is van statusangst op iemands

gezondheid en hoe robuust deze effecten zijn. In Tabel 3 staan de resultaten van de lineaire regressieanalyses weergegeven.

Model 1 bevat enkel de controlevariabelen, namelijk leeftijd, opleidingsniveau en geslacht. Model 1 zorgt voor 5,9% verklaarde variantie. Dit betekent dat model 1 zorgt voor een verbeterde voorspelling van gezondheid, dan wanneer we de voorspelling baseren op het gemiddelde van gezondheid ($F_{change}=18,50$; $p<0,01$).

In model 2a hebben we, naast de controlevariabelen, de variabelen voor bestaansonzekerheid toegevoegd. Dit model verklaart 11,4% van de variantie. In vergelijking met model 1 zorgt model 2a voor een significante verbetering van de voorspelling van gezondheid ($F_{change}=18,05$; $p<0,01$).

Als we de controlevariabelen en statusangst toevoegen aan model 2b, dan zien we dat de verklaarde variantie gelijk is aan 8,1%. Daarnaast zorgt het toevoegen van statusangst voor een significante verbetering van de voorspelling van gezondheid in vergelijking met het model met enkel de controlevariabelen ($F_{change}=21,18$; $p<0,01$).

Model 3 bevat de controlevariabelen, de variabelen voor bestaansonzekerheid en statusangst. Dit model zorgt voor 11,8% verklaarde variantie. Model 3 kunnen we vergelijken met model 2a en model 2b. Als we model 3 vergelijken met model 2a, dan concluderen we dat het toevoegen van statusangst zorgt voor een significante verbetering van de voorspelling van gezondheid ($F_{change}=4,76$; $p<0,029$). Als we model 3 vergelijken met model 2b, dan kunnen we ook stellen dat het toevoegen van de variabelen voor bestaansonzekerheid zorgt voor een significante verbetering van het model ($F_{change}=12,37$; $p<0,01$).

Aan de hand van de resultaten van de modelfit kunnen we concluderen dat alle vier de modellen goed passen bij de data. Voor de toetsing van de hypothesen gebruik ik model 2a, model 2b en model 3. In deze modellen zijn namelijk de benodigde variabelen toegevoegd.

4.2.2 Modelassumpties

In Bijlage 3 staat een uitgebreide bespreking van modelassumpties. Ik heb gekeken in hoeverre het model voldoet aan de assumpties van lineaire regressieanalyse. Er is sprake van twee schendingen van de assumpties. Het gaat om een lineair verband van de residuen en een normale verdeling van de residuen.

Vanwege de schendingen van twee assumpties heb ik een extra binaire logistische regressieanalyse uitgevoerd. Daarvoor heb ik een dummy variabele gemaakt van 'subjectieve gezondheid'. Daarbij betekent 0 dat mensen geen goede gezondheid hebben en 1 dat mensen wel een goede gezondheid hebben. Deze nieuwe dummy variabele heb ik gebruikt als afhankelijke variabele. De resultaten van deze binaire logistische regressieanalyse komen overeen met de

resultaten van de lineaire regressieanalyse, op één uitzondering na, namelijk het effect van het hebben van betaald werk. Ondanks het verlies aan informatie (door het dummificeren) vinden we in de binaire logistische regressieanalyse een significant effect ($b=0,67$; $p=0,005$), terwijl deze in de lineaire regressieanalyse niet significant is ($b=0,07$; $p=0,300$). Op basis van het effect van betaald werk in de binaire logistische regressieanalyse stellen we dat mensen met betaald werk een grotere kans hebben op een goede gezondheid, dan mensen zonder betaald werk. Verder betekent dit dat de resultaten van de lineaire regressieanalyse conservatiever zijn. Daarom hoef ik niet bang te zijn dat we het effect van betaald werk overschatten. In Bijlage 3 staan de resultaten van deze binaire logistische regressieanalyse.

4.2.3 Modeldiagnostiek

In Bijlage 3 staat een uitgebreide bespreking van uitbijters en multicollineariteit. Er is één mogelijke uitbijter gevonden. Deze respondent scoort zowel 10 punten op financiële moeilijkheden als financiële ontevredenheid. Ik heb een extra analyse uitgevoerd zonder de mogelijke uitbijter om te kijken in hoeverre deze case de resultaten beïnvloed. De invloed van deze case op de resultaten van de analyse bleek beperkt. Daarom heb ik ervoor gekozen om de case te behouden. In Bijlage 3 staan de resultaten van deze extra analyse zonder uitbijter.

Verder kunnen we concluderen dat er geen sprake is van multicollineariteit. Zoals te zien is in Bijlage 3 zijn alle VIF-waarden lager dan 2. Dit betekent dat er niet te veel onderlinge samenhang is tussen de onafhankelijke variabelen.

4.3 Hypothesetoetsing

De verschillende modellen staan gepresenteerd in Tabel 3. Deze worden gebruikt om de hypothesen te toetsen. De interpretaties van de effecten van de variabelen dienen we te interpreteren als de effecten gecontroleerd voor de overige variabelen in het desbetreffende model. In Bijlage 2 staan de volledige resultaten van de regressieanalyses.

4.3.1 Bestaansonzekerheid en gezondheid

De eerste hypothese luidt als volgt: *Naarmate men meer bestaansonzekerheid ervaart, heeft men een minder goede gezondheid.* Hiervoor dienen we te kijken naar model 2a en model 3. In zowel model 2a als model 3 zijn er drie variabelen toegevoegd die bestaansonzekerheid als concept meten: financiële moeilijkheden, financiële onzekerheid en betaald werk.

Uit model 2a blijkt dat mensen met meer financiële moeilijkheden een minder goede gezondheid hebben ($b=-0,10$; $p<0,005$). In Tabel 1 zien we dat respondenten maximaal 10 punten

kunnen scoren op deze variabele. Dit betekent dat iemand maximaal 1 punt achteruit kan gaan op zijn of haar gezondheid als hij of zij het financieel heel moeilijk heeft (dus 10 punten scoort op financiële moeilijkheden). Dit is een redelijk sterk effect. Hierbij is het belangrijk om te melden dat de meeste mensen tussen 2 en 4 scoren. Dit betekent dat de spreiding niet groot is.

Het effect van financiële onzekerheid op iemands gezondheid is negatief ($b=-0,02$; $p=0,658$). In de steekproefpopulatie geldt dat naarmate mensen meer financiële onzekerheid hebben, hebben zij een minder goede gezondheid. Het effect van financiële onzekerheid is echter niet significant. Dit betekent dat we op basis van deze resultaten niet kunnen concluderen dat er een verschil is in de onderzoekspopulatie. Hierbij moet echter vermeld worden dat de data van deze variabele erg scheef verdeeld is. Daarom heb ik de regressieanalyse opnieuw uitgevoerd met een gedummificeerde variabele van financiële onzekerheid. Hierbij heb ik twee groepen gemaakt: een groep van mensen die geen financiële onzekerheid heeft tegenover een groep die een beetje tot veel financiële onzekerheid heeft. De resultaten in model 2a en model 3 van deze extra regressieanalyse zijn nagenoeg hetzelfde ($b=-0,01$; $p=0,930$). Verder trekken we op basis van deze extra regressieanalyse de volgende conclusie: er is geen significant verschil in de gezondheid van mensen die geen financiële onzekerheid hebben en mensen die een beetje tot veel financiële onzekerheid hebben. In Bijlage 2 staan de volledige resultaten van deze extra regressieanalyse.

Voor de steekproefpopulatie geldt dat mensen met betaald werk een betere gezondheid hebben, dan mensen zonder betaald werk ($b=0,07$; $p=0,244$). Dit effect is ook niet significant. Daarom kunnen we op basis van deze resultaten niet concluderen dat er een verschil is in de onderzoekspopulatie. Zoals de resultaten van de extra binaire logistische regressieanalyse laten zien, is het effect van betaald werk wel significant in de logistische analyse ($b=0,67$; $p=0,005$). Op basis van de binaire logistische regressieanalyse stellen we dat mensen met betaald werk een grotere kans hebben op een betere gezondheid, dan mensen zonder betaald werk. In Bijlage 3 staan de volledige resultaten van deze extra binaire logistische regressieanalyse, inclusief kruistabel.

Als we de effecten van de variabelen voor bestaansonzekerheid (dus: financiële moeilijkheden, financiële onzekerheid en betaald werk) uit model 2a vergelijken met de effecten uit model 3, dan zien we dat deze nauwelijks veranderd zijn. Dit betekent dat de effecten van de variabelen voor bestaansonzekerheid zeer robuust zijn als 'statusangst' wordt toegevoegd aan het derde model.

Op basis van deze resultaten kunnen we het volgende concluderen: van de drie variabelen die samen bestaansonzekerheid meten, geldt dat financiële moeilijkheden (de subjectieve indicator van bestaansonzekerheid) een redelijke voorspeller is voor iemands gezondheid. Voor zowel financiële onzekerheid als het hebben van betaald werk (de objectieve indicatoren van bestaansonzekerheid)

geldt dat we geen significante effecten hebben gevonden. Dit betekent dat we deels bewijs hebben gevonden dat de eerste hypothese ondersteunt.

4.3.2 Statusangst en gezondheid

De tweede hypothese luidt als volgt: *Naarmate men meer statusangst heeft, heeft men een minder goede gezondheid*. Hiervoor dienen we te kijken naar model 2b en model 3.

Uit model 2b blijkt dat mensen met statusangst een minder goede gezondheid hebben ($b=-0,18$; $p<0,005$). Het effect is tamelijk groot: het verschil in gezondheid tussen iemand met de laagst mogelijke score op statusangst (1) en de hoogst mogelijke score op statusangst (8) bedraagt 1,44. Echter, de meeste mensen hebben lang niet zoveel statusangst. Zoals genoteerd staat in Tabel 1 is de laagst behaalde score 1 en de hoogst behaalde score 4,38. Hierdoor is het verschil in gezondheid ook minder groot.

Als we het effect van statusangst uit model 3 vergelijken met model 2b, dan zien we dat het toevoegen van de variabelen voor bestaansonzekerheid in model 3 zorgt voor een verkleining van het effect van statusangst op iemands gezondheid ($b=-0,09$; $p=0,029$). Dit kan het gevolg zijn van te grote samenhang tussen statusangst en de subjectieve indicator van bestaansonzekerheid (financiële moeilijkheden). Zoals genoteerd in Tabel 2 is de correlatie tussen deze twee variabelen redelijk hoog ($r=0,357$; $p<0,01$). Het is mogelijk dat deze variabelen te veel met elkaar samenhangen en daardoor dezelfde variantie van gezondheid verklaren. Het gevolg hiervan is dat het effect van statusangst in model 3 kleiner wordt door het toevoegen van de variabelen voor bestaansonzekerheid.

Op basis van de resultaten uit model 2b en model 3 kunnen we concluderen dat we, ondanks het afnemende effect van statusangst in model 3, bewijs hebben gevonden dat de tweede hypothese ondersteunt.

4.3.3 Controlevariabelen

In elk model zijn dezelfde controlevariabelen opgenomen, namelijk leeftijd, opleidingsniveau en geslacht. Het effect van leeftijd is gelijk voor elk model ($b=-0,01$; $p<0,005$). Dit betekent dat de gezondheid van mensen minder goed is naarmate zij ouder zijn. Het effect van opleidingsniveau is iets afgenomen in model 3 in vergelijking met model 1. Het effect blijft echter wel significant. In model 3 is het effect van opleidingsniveau 0,05 ($p=0,007$). Dit betekent dat mensen met een hoger niveau van opleiding een betere gezondheid hebben. In model 1 geldt voor geslacht dat vrouwen 0,19 lager scoren voor hun gezondheid, dan mannen ($p<0,005$). In vergelijking met model 1 is dit effect iets afgenomen in model 3. In model 3 is het effect van geslacht $-0,13$ ($p=0,014$).

Aangezien de effecten van de controlevariabelen significant zijn in de verschillende modellen kunnen we stellen dat de controlevariabelen goed gekozen zijn. Dit betekent namelijk dat leeftijd, opleidingsniveau en geslacht alle drie invloed hebben op iemands gezondheid.

Tabel 3: Resultaten van de lineaire regressieanalyse met subjectieve gezondheid als afhankelijke variabele en betaald werk hebben, financiële onzekerheid, financiële moeilijkheden en statusangst als onafhankelijke variabelen (n=836)

	Model 1		Model 2a		Model 2b		Model 3	
	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>
Constance	3,193 (0,138)	<,005	3,624 (0,187)	<,005	3,644 (0,168)	<,005	3,799 (0,203)	<,005
Leeftijd	-0,007 (0,002)	<,005	-0,008 (0,002)	<,005	-0,009 (0,002)	<,005	-0,009 (0,002)	<,005
Opleidingsniveau	0,074 (0,017)	<,005	0,046 (0,017)	,008	0,070 (0,017)	<,005	0,047 (0,017)	,007
Geslacht 0 man 1 vrouw	-0,192 (0,054)	<,005	-0,132 (0,054)	,015	-0,179 (0,054)	,001	-0,132 (0,054)	,014
Betaald werk 0 niet 1 wel			0,073 (0,062)	,244			0,065 (0,062)	,300
Financiële onzekerheid			-0,017 (0,038)	,658			-0,016 (0,038)	,676
Financiële moeilijkheden			-0,097 (0,018)	<,005			-0,086 (0,019)	<,005
Statusangst					-0,181 (0,039)	<,005	-0,090 (0,041)	,029
R² (adjusted)	0,059		0,114		0,081		0,118	
F partiel	18,50**		18,05**		21,18**		12,37 ^a ** ; 4,76 ^b *	

^a Verbetering van model 3 t.o.v. model 2a; ^b Verbetering van model 3 t.o.v. model 2b

*Significant bij $p < 0,05$, ** significant bij $p < 0,01$.

Conclusie en discussie

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal: *In hoeverre zijn gezondheidsverschillen tussen mensen te verklaren door verschillen in bestaansonzekerheid en statusangst?* Om deze vraag te beantwoorden, heb ik twee hiërarchische lineaire regressieanalyses uitgevoerd. Dit onderzoek laat gemengde resultaten zien: voor bestaansonzekerheid geldt dat alleen de subjectieve indicator, die meet hoe tevreden mensen zijn met hun financiële situatie, een goede voorspeller is van iemands gezondheid. Zo hebben mensen een minder goede gezondheid naarmate ze ontevredener zijn over hun financiële situatie. In de Theorieparagraaf is verondersteld dat langdurige stress hieraan ten grondslag ligt. Langdurige stress kan namelijk zorgen voor een disbalans in het stress-systeem en een ander besluitvormingsmechanisme. Dit kan zowel fysieke als mentale gezondheidsproblemen tot gevolg hebben. Verder geldt voor statusangst het volgende: mensen zijn ongezonder naarmate ze meer statusangst ervaren. In de theoretische onderbouwing is beargumenteerd dat ongezonde copingmechanismen en sociale vergelijking dit verband kunnen verklaren.

Daarnaast bleek uit de analyses dat de effecten van de objectieve indicatoren van bestaansonzekerheid, namelijk wel of niet betaald werk hebben en leven in financiële onzekerheid, in de verwachte richting waren. Het effect van betaald werk was wel significant in de binaire logistische regressieanalyse. Echter zijn de effecten van deze twee variabelen niet significant in de lineaire regressieanalyse. Dat is opvallend. In de Inleiding is namelijk aangehaald dat er al meermaals onderzoek is gedaan naar de rol van bestaansonzekerheid als verklaring voor gezondheidsverschillen. Daarom was de verwachting dat deze significante effecten ook in mijn onderzoek naar voren zouden komen.

Er zijn een aantal mogelijke verklaringen voor deze onverwachtse resultaten. Allereerst kan het zo zijn dat de subjectieve indicator van bestaansonzekerheid een belangrijkere verklaring is voor iemands gezondheid, dan de objectieve indicator van bestaansonzekerheid. De subjectieve indicator is gebaseerd op iemands individuele perceptie en gevoel van onzekerheid. Dit kan direct invloed hebben op iemands gezondheid. De objectieve indicator daarentegen is meer gerelateerd aan meetbare factoren. Die hebben ook invloed op iemands gezondheid, maar zijn ook afhankelijk van andere factoren. Denk hierbij aan iemands veerkracht en sociale steun. Veerkracht en sociale steun kunnen de effecten van bestaansonzekerheid op iemands gezondheid verzwakken of versterken (Movisie, 2016). Hierdoor kan het moeilijker zijn om een significant verband te vinden. Daarnaast zijn de respondenten uit de steekproef waarschijnlijk, in objectieve zin, relatief bestaanszeker. Alle respondenten hebben immers een huur- of koopwoning. Bovendien kunnen mensen die bestaanszekerder zijn zich eerder geroepen voelen om deel te nemen aan een langlopend onderzoek, zoals de LISS Panel, dan mensen die bestaansonzekerder zijn. Mensen die bestaanszeker zijn, hebben

namelijk een bredere cognitieve bandbreedte en dus meer rust en ruimte in hun hoofd om ook met andere dingen bezig te zijn.

Een mogelijke verklaring voor het onverwachtse resultaat van betaald werk is als volgt: het zou kunnen dat we geen significant resultaat hebben gevonden, omdat de categorie 'geen betaald werk' ook mensen bevat die niet meer hoeven te werken. Gepensioneerden vallen namelijk ook in deze categorie, terwijl zij niet per definitie meer bestaansonzeker zijn. Bovendien geldt dat het overgrote merendeel van de respondenten die valt in de categorie 'geen betaald werk' gepensioneerd is. Dat betekent dat er weinig mensen zijn die ongewild geen werk hebben. Dit kunnen we ook zien aan de resultaten in Tabel 2 en Tabel 3. In Tabel 2 zien we een positieve en significante correlatie tussen betaald werk en gezondheid. In Tabel 3 is dit significante effect verdwenen. Dit komt hoogstwaarschijnlijk doordat onder andere leeftijd is meegenomen als controlevariabele. Vanwege de operationalisatie van 'betaald werk' is deze variabele in dit onderzoek geen goede indicator voor de mate waarin iemand bestaanszeker of bestaansonzeker is.

Een mogelijke verklaring voor het onverwachtse resultaat van financiële onzekerheid is dat er weinig spreiding is in de data. In mijn dataset zijn er bijna geen mensen die financieel onzeker zijn. Dit kan het gevolg zijn van selectieve non-respons. Voor de vragen over inkomen geldt namelijk dat er veel missende waarden zijn. In mijn onderzoek heb ik alleen de data meegenomen van de respondenten die de vraag over inkomen hebben ingevuld. Het zou kunnen dat juist de mensen die financieel onzeker zijn deze vragen niet hebben ingevuld. Als dit het geval is, dan mis ik belangrijke data. De gebruikte data zijn dan ook niet meer representatief voor de onderzoekspopulatie.

Wat opvalt aan de resultaten is dat het effect van statusangst op iemands gezondheid afneemt wanneer we rekening houden met bestaansonzekerheid. Dat komt waarschijnlijk omdat deze twee theoretische concepten moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn. Dit betekent dat de concepten in dit geval te veel met elkaar samenhangen. Daarom zou ik voor vervolgonderzoek aanbevelen om goed onderscheid te maken tussen de twee theoretische concepten: bestaansonzekerheid en statusangst.

Daarnaast lag de focus in dit onderzoek voornamelijk op de subjectieve en objectieve indicator van bestaansonzekerheid. Echter, zoals in de Theorieparagraaf uiteengezet is, bestaat bestaansonzekerheid uit meer aspecten. De dreiging tot bestaansonzekerheid is in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Om een completer beeld te krijgen van bestaansonzekerheid als verklaring voor de gezondheidsverschillen kan het interessant zijn om dit aspect van bestaansonzekerheid in vervolgonderzoek ook mee te nemen.

Eén van de sterke punten van dit onderzoek is de steekproefgrootte. De data die ik heb gebruikt in dit onderzoek zijn afkomstig uit een grootschalig, langlopend onderzoek. De module die betrekking heeft op de mate waarin mensen statusangst ervaren, is voorgelegd aan aanzienlijk minder

mensen. Hierdoor is de steekproefpopulatie in mijn onderzoek ook kleiner geworden. Echter is de steekproef voor dit onderzoek nog steeds groot. Daarnaast is de steekproef aselekt getrokken.

Zoals in de Inleiding naar voren komt, zijn de gezondheidsverschillen in Nederland groot. Dit zorgt voor een enorme druk op de zorg. De brandbrief van de Artsenfederatie en zorgorganisaties laat zien dat het probleem groot is en de gezondheidsverschillen echt teruggedrongen moeten worden. De gezondheidsverschillen als gevolg van bestaansonzekerheid en statusangst kunnen we terugdringen door de inkomensongelijkheid aan te pakken en de sociale ondersteuning te versterken. Het terugdringen van de inkomensongelijkheid kan bijdragen aan het verminderen van stress als gevolg van bestaansonzekerheid. Dit kunnen we bereiken door het progressieve belastingsysteem te versterken: mensen met een hoger inkomen betalen procentueel een hoger belastingtarief dan mensen met een lager inkomen. Daarnaast kunnen we het minimumloon verhogen. Hierdoor zijn mensen met een laag inkomen minder afhankelijk van aanvullende financiële ondersteuning, waardoor zij minder financiële stress ervaren. Verder kan de versterking van sociale ondersteuning in de samenleving bijdragen aan het verkleinen van de gezondheidsverschillen. Door de sociale ondersteuning te versterken, voorkomen we dat mensen hun toevlucht zoeken in ongezonde copingmechanismen. Dit kan gerealiseerd worden door het versterken van gemeenschapsbanden door de organisatie van lokale evenementen en buurtactiviteiten. Daarnaast is de uitbreiding van sociale netwerken belangrijk voor sociale ondersteuning. Dit kan bevorderd worden door mensen te stimuleren om lid te worden van clubs, verenigingen en vrijwilligersorganisaties.

Literatuurlijst

- Movisie (november 2016). *Wat werkt bij sociaal en gezond?* Geraadpleegd op 4 juni 2023 via <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Wat-werkt-dossier-Sociaal-en-gezond%20%5BMOV-11388262-1.2%5D.pdf>
- Bénabou, R., & Tirole, J. (2002). Self-Confidence and Personal Motivation. *The Quarterly Journal of Economics*, 117(3), 871-915. <https://doi.org/10.1162/003355302760193913>
- Bussemaker, J., Jongers, T. '., & Vonk, R. (2021). Gezondheidsverschillen voorbij: complexe ongelijkheid is een zaak van ons allemaal. *Tijdschrift Voor Gezondheidswetenschappen*, 99, 36–39. <https://doi.org/10.1007/s12508-020-00291-7>
- Brady, S. S., & Matthews, K. A. (2006). Chronic stress influences ambulatory blood pressure in adolescents. *Annals of Behavioral Medicine*, 31(1), 80–88. https://doi.org/10.1207/s15324796abm3101_12
- Catalano, R. (1991). The health effects of economic insecurity. *American Journal of Public Health*, 81, 1148-1152. <https://doi.org/10.2105/AJPH.81.9.1148>
- CBS. *Gezondheidstoestand*. Geraadpleegd op 24 maart 2023 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/gezondheidstoestand>
- CBS (25 maart 2016). *Nederland in 2015: Een economisch overzicht*. Geraadpleegd op 16 mei 2023 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2016/11/nederland-in-2015>
- CBS (31 augustus 2022). *Vroege loopbaan van jongeren op een nieuwe manier in kaart gebracht*. Geraadpleegd op 4 mei 2023 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2022/vroege-loopbaan-van-jongeren-op-een-nieuwe-maniem-in-kaart-gebracht/3-resultaten>
- De Botton, A. (2005). *Status Anxiety*. Penguin Books Ltd.
- Delsen, L. (2021). Tweedeling tussen arm en rijk in de ouderenzorg. *Gerōn*, 23(3), 1-3. <https://gerontijdschrift.nl/artikelen/tweedeling-tussen-arm-en-rijk-in-de-ouderenzorg/>

- Goijaerts, J., Vonk, R., & 'S Jongers, T. (2022). De realiteit van overleven: Inzichten in vijftien levensverhalen over bestaansonzekerheid, gezondheid en de verzorgingsstaat. *Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen*, 100, 21-27. <https://doi.org/10.1007/s12508-021-00318-7>
- Haushofer, J. & Fehr, E. (2014). On the psychology of poverty. *Science*, 344(6186), 862-867. <https://doi.org/10.1126/science.1232491>
- Kraaykamp, G., André, S. & Meuleman, R. (2018). Opleiding als scheidslijn. In: *Een (on)gezonde leefstijl*. Geraadpleegd op 4 maart 2023 via <https://digitaal.scp.nl/leefstijl/opleiding-als-scheidslijn>.
- LISS Panel (2022a). Centerdata, Tilburg University. <https://www.lissdata.nl/>
- LISS Panel (2022b). Centerdata, Tilburg University. <https://www.lissdata.nl/research/liss-core-study>
- LISS Panel (2022c). Centerdata, Tilburg University. https://www.lissdata.nl/sites/default/files/bestanden/Sample_and_Recruitment.pdf
- LISS Panel (2022d). Centerdata, Tilburg University. <https://www.lissdata.nl/about-panel>
- Mickle, A. M., Garvan, C., Service, C., Pop, R., Marks, J., Wu, S., Edberg, J. C., Staud, R., Fillingim, R. B., Bartley, E. J., & Sibille, K. T. (2020). Relationships Between Pain, Life Stress, Sociodemographics, and Cortisol: Contributions of Pain Intensity and Financial Satisfaction. *Chronic stress*, 4, 1-12. <https://doi.org/10.1177/2470547020975758>
- Moore, C. J., & Cunningham, S. A. (2012). Social Position, Psychological Stress, and Obesity: A systematic Review. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 112(4), 518-526. <https://doi.org/10.1016/j.jand.2011.12.001>
- NOS. (2023, 16 februari). *Brandbrief aan kabinet: voorkom dat mensen ziek worden door armoede*. Geraadpleegd op 24 maart 2023 via <https://nos.nl/artikel/2464031-brandbrief-aan-kabinet-voorkom-dat-mensen-ziek-worden-door-armoede>
- RIVM. *Gezondheidsverschillen*. Geraadpleegd op 24 maart 2023 via <https://www.rivm.nl/gemeente/preventie-zorg-en-welzijn/gezondheidsverschillen>

Rohde, N., Tang, K. K., Osberg, L., & Rao, P. (2016) The effect of economic insecurity on mental health: Recent evidence from Australian panel data. *Social Science & Medicine*, 151, 250-258. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2015.12.014>

Sandel, M. J. (2020). *The tyranny of merit*. Penguin Books.

Sironi, E., & Wolff, A. N. (2021). Estimating the impact of social isolation on subjective health in Europe. *Quality & Quantity*, 55, 2087–2102. <https://doi.org/10.1007/s11135-021-01097-8>

Stroebe, K., Postmes, T., LeKander, B., Richardson, J., Oldersma, F., & Broer, J. (2016). Het risico van de gaswinning: Effecten van de Groningse gaswinning op veiligheidsbeleving, risicoperceptie en gezondheid. *Ruimtelijke Veiligheid en Risicobeleid*, 7, 36-47. <https://research.rug.nl/en/publications/het-risico-van-de-gaswinning-effecten-van-de-groningse-gaswinning>

Thompson, T., Rodebaugh, T. L., Bessaha, M. L., & Sabbath, E. L. (2020). The Association Between Social Isolation and Health: An Analysis of Parent–Adolescent Dyads from the Family Life, Activity, Sun, Health, and Eating Study. *Clinical Social Work Journal*, 48, 18-24. <https://doi.org/10.1007/s10615-019-00730-2>

Van Geuns, R. C., Desain, L., & Van Der Weijden, R. (2019). *Hulp bij armoede*. Bohn Stafleu van Loghum Houten. <https://doi.org/10.1007/978-90-368-2200-8>

Wilkinson, R. G. (2006). Health, Hierarchy and Social Anxiety. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 896(1), 48-63. <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.1999.tb08104.x>

Wilkinson, R. G., & Pickett, K. E. (2017). The enemy between us: The psychological and social costs of inequality. *European Journal of Social Psychology*, 47(1), 11-24. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2275>

Wilkinson, R., & Pickett, K. E. (2018). *The Inner Level: How More Equal Societies Reduce Stress, Restore Sanity and Improve Everyone’s Well-being*. Penguin UK.

Bijlage 1: Operationalisaties van de variabelen

In deze bijlage staan de beschrijvende statistieken van de oorspronkelijke variabelen die ik heb gebruikt voor mijn analyse. De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op de uiteindelijke steekproef (n=836).

*Selecteren voor alle complete cases, huishoudhoofd, stigmatiseringsmodule ingevuld en vraag over inkomen ingevuld.

USE ALL.

```
COMPUTE filter_$=((positie = 1) & (nettoink_f >= 0) & (is13a_m = 201302) & (leeftijd >= 18) & (obs = 1)).
```

```
VARIABLE LABELS filter_$ '(positie = 1) & (nettoink_f >= 0) & (is13a_m = 201302) & (leeftijd >= '+ '18) & (obs = 1) (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

1.1 Subjectieve gezondheid

De oorspronkelijke variabele

Deze variabele heeft een ordinale schaal die loopt van 1 tot en met 5. De gemiddelde score is 3,03.

Zowel aan de vijfgetallensamenvatting als het histogram is te zien dat veel respondenten hebben gekozen voor antwoordcategorie 3. Dit betekent dat er weinig spreiding in de data is.

Syntax van de oorspronkelijke variabele

*frequencies voor subjectieve gezondheid.

```
FREQUENCIES VARIABLES=ch13g004
```

```
  /NTILES=4
```

```
  /STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM STDDEV MEAN MEDIAN
```

```
  /HISTOGRAM
```

```
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Output van de oorspronkelijke variabele

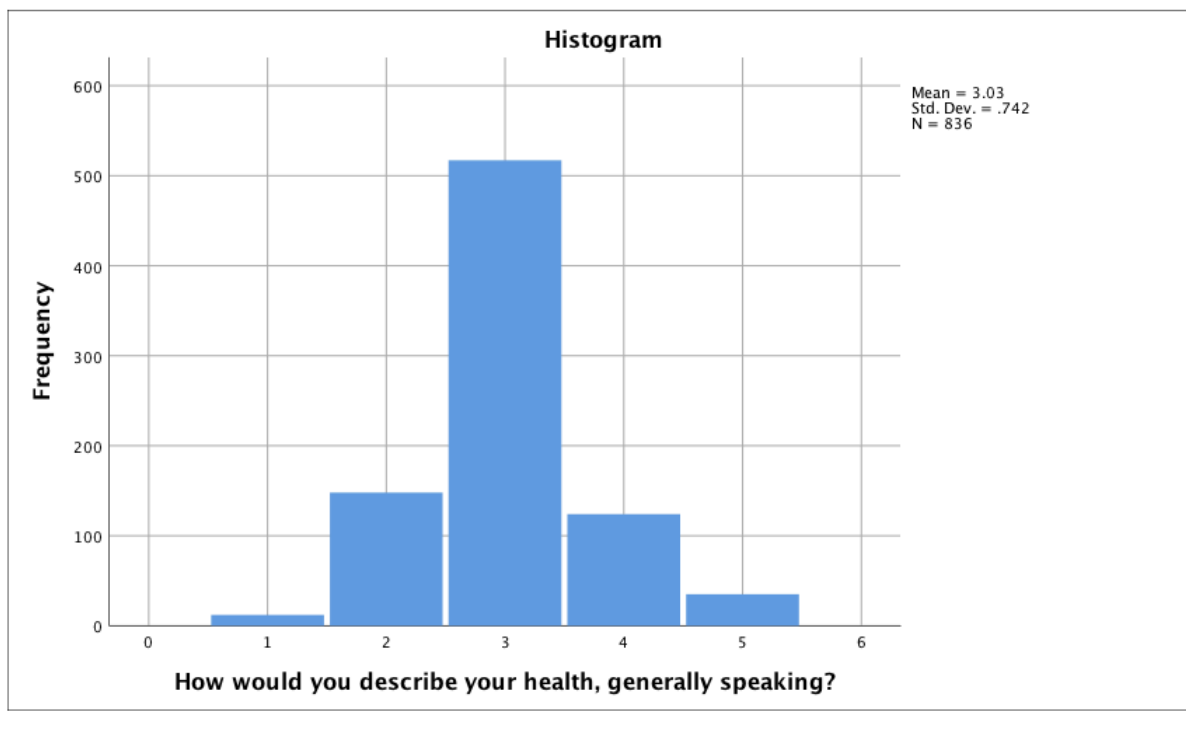
Statistics

How would you describe your health, generally speaking?

N	Valid	836
	Missing	0
Mean		3.03
Median		3.00
Std. Deviation		.742
Minimum		1
Maximum		5
Percentiles	25	3.00
	50	3.00
	75	3.00

How would you describe your health, generally speaking?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	poor	12	1.4	1.4	1.4
	moderate	148	17.7	17.7	19.1
	good	517	61.8	61.8	81.0
	very good	124	14.8	14.8	95.8
	excellent	35	4.2	4.2	100.0
	Total		836	100.0	100.0



1.2 Betaald werk

De oorspronkelijke variabele

De oorspronkelijke variabele is 'belbezigt'. Dit is een vraag waarbij respondenten konden aangeven wat hun belangrijke bezigheid was. Aan de hand van de statistieken van 'belbezigt' is duidelijk af te

lezen dat bijna 50% betaald werk heeft. Daarna is de groep van de gepensioneerden het grootste. Ruim 30% van de respondenten is gepensioneerd. Dat betekent dat er één grote groep is met mensen die betaald werk hebben en één grote groep van respondenten die geen betaald werk hebben. De overige categorieën hebben lage percentages die lopen van 0.3% tot en met 5.1%.

Syntax van de oorspronkelijke variabele

*frequencies voor belbezig.

FREQUENCIES VARIABLES=belbezig

/BARCHART FREQ

/ORDER=ANALYSIS.

Output van de oorspronkelijke variabele

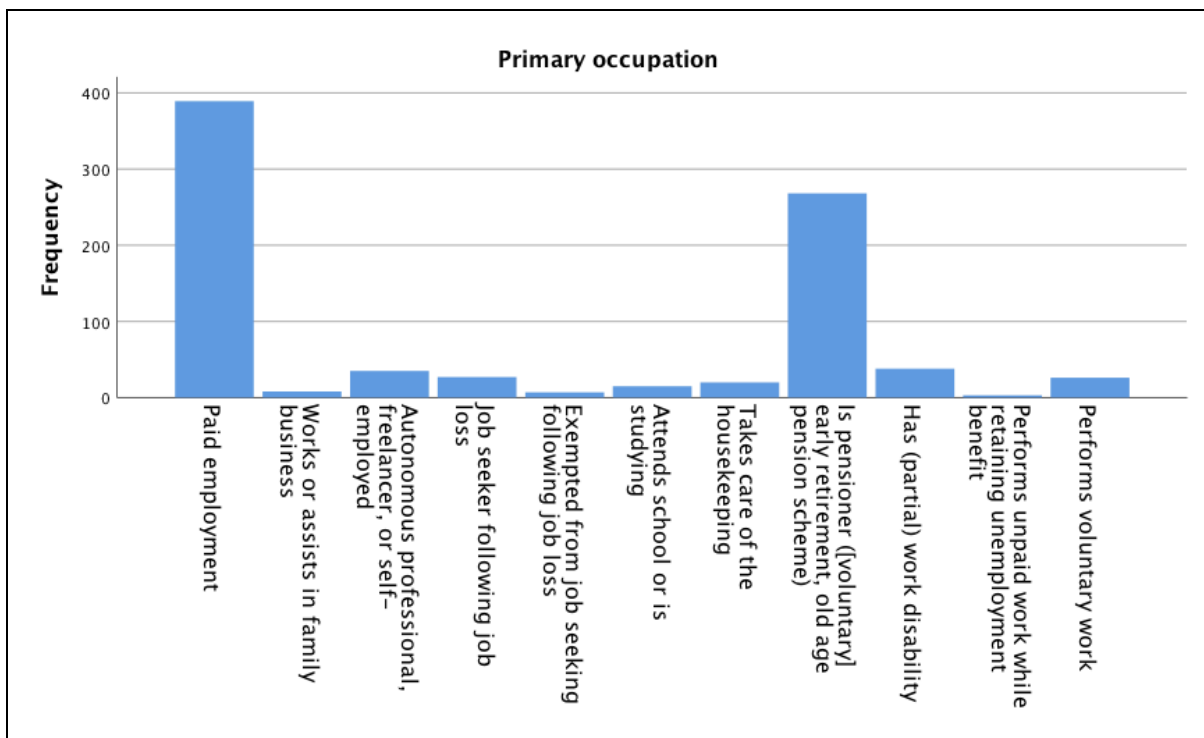
Statistics

Primary occupation

N	Valid	836
	Missing	0

Primary occupation

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Paid employment	389	46.5	46.5	46.5
	Works or assists in family business	8	1.0	1.0	47.5
	Autonomous professional, freelancer, or self-employed	35	4.2	4.2	51.7
	Job seeker following job loss	27	3.2	3.2	54.9
	Exempted from job seeking following job loss	7	.8	.8	55.7
	Attends school or is studying	15	1.8	1.8	57.5
	Takes care of the housekeeping	20	2.4	2.4	59.9
	Is pensioner ([voluntary] early retirement, old age pension scheme)	268	32.1	32.1	92.0
	Has (partial) work disability	38	4.5	4.5	96.5
	Performs unpaid work while retaining unemployment benefit	3	.4	.4	96.9
	Performs voluntary work	26	3.1	3.1	100.0
	Total		836	100.0	100.0



Bewerkingen

Belbezigt heb ik gehercodeerd. Ik heb hierin onderscheid gemaakt in het wel of niet hebben van betaald werk. 1 verricht betaald werk in loondienst, 2 werkt of is meewerkend in gezins- of familiebedrijf & 3 is vrije beroepsoefenaar, freelancer of zelfstandige heb ik gehercodeerd als 1. Dit betekent dat respondenten wel betaald werk hebben. 4 zoekt werk na verlies werkkring, 5 zoekt voor het eerst werk, 6 vrijgesteld van werkzoeken na verlies van werkkring, 7 gaat naar school of studeert, 8 verzorgt de huishouding, 9 is met pensioen (vervroeg, AOW of VUT), 10 is (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt, 11 verricht onbetaald werk met behoud van uitkering, 12 verricht vrijwilligerswerk, 13 doet iets anders & 14 is te jong, heeft nog geen bezigheden, heb ik gecodeerd als 0. Dit betekent dat de respondenten geen betaald werk hebben.

Syntax van de bewerkingen

*hercodering voor betaald werk hebben.

```
RECODE belbezigt (1=1) (2=1) (3=1) (4=0) (5=0) (6=0) (7=0) (8=0) (9=0) (10=0) (11=0) (12=0) INTO
  Betaald_werk.
EXECUTE.
```

De uiteindelijke variabele 'betaald werk'

De nieuwe variabele 'betaald werk' heeft een redelijk gelijke verdeling. Er zijn iets meer mensen die wel betaald werk hebben (1), dan mensen die geen betaald werk hebben (0). Het gaat om een procentueel verschil van 3,4%.

Syntax van de uiteindelijke variabele 'betaald werk'

*frequencies voor betaald werk.

```
FREQUENCIES VARIABLES=Betaald_werk
```

```
/BARCHART FREQ
```

```
/ORDER=ANALYSIS.
```

Output van de uiteindelijke variabele 'betaald werk'

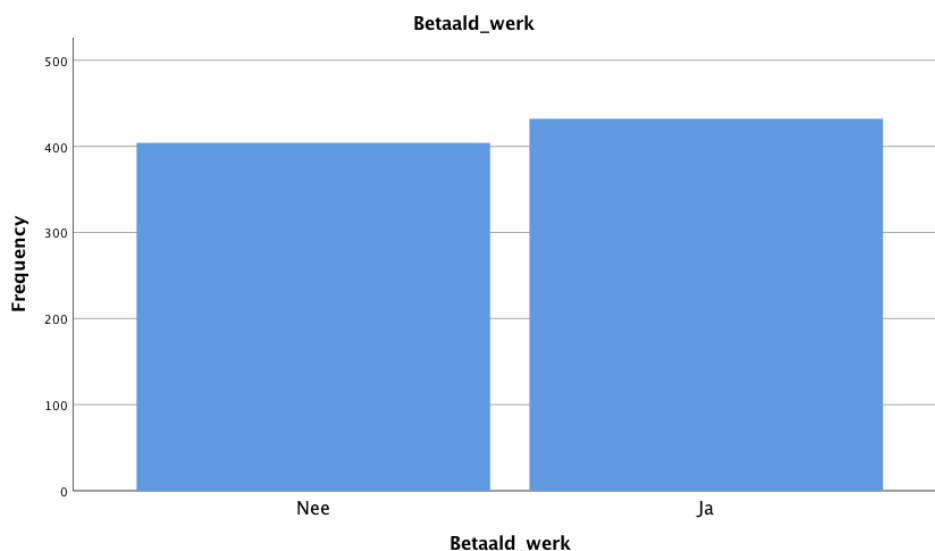
Statistics

Betaald_werk

N	Valid	836
	Missing	0

Betaald_werk

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00	404	48.3	48.3	48.3
	1.00	432	51.7	51.7	100.0
Total		836	100.0	100.0	



1.3 Financiële onzekerheid

De oorspronkelijke items

De oorspronkelijke items hebben allemaal antwoordopties van 'nee' (0) en 'ja' (1). Aan de frequentietabellen van de afzonderlijke items is te zien dat de meeste mensen de vragen beantwoorden met 'nee'.

Syntax van de oorspronkelijke items

```
FREQUENCIES VARIABLES=ci13f245 ci13f246 ci13f247 ci13f248 ci13f249 ci13f250
```

```
/NTILES=4
```

/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM STDDEV MEAN MEDIAN

/HISTOGRAM

/ORDER=ANALYSIS.

Output van de oorspronkelijke items

Statistics

		Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - having trouble making ends meet	Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - unable to quickly replace things that break	Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - having to lend money for necessary expenditures	Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - running behind in paying rent/mortgage or general utilities	Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - debt collector/bailiff at the door in the last month	Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - received financial support from family or friends in the last month
N	Valid	836	836	836	836	836	836
	Missing	0	0	0	0	0	0
Mean		.16	.17	.03	.01	.00	.04
Median		.00	.00	.00	.00	.00	.00
Std. Deviation		.368	.378	.177	.103	.049	.200
Minimum		0	0	0	0	0	0
Maximum		1	1	1	1	1	1
Percentiles	25	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	50	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	75	.00	.00	.00	.00	.00	.00

Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - having trouble making ends meet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	701	83.9	83.9	83.9
	yes	135	16.1	16.1	100.0
Total		836	100.0	100.0	

Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - unable to quickly replace things that break

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	692	82.8	82.8	82.8
	yes	144	17.2	17.2	100.0
Total		836	100.0	100.0	

Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? - having to lend money for necessary expenditures

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	809	96.8	96.8	96.8
	yes	27	3.2	3.2	100.0
Total		836	100.0	100.0	

Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? – running behind in paying rent/mortgage or general utilities

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	827	98.9	98.9	98.9
	yes	9	1.1	1.1	100.0
Total		836	100.0	100.0	

Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? – debt collector/bailiff at the door in the last month

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	834	99.8	99.8	99.8
	yes	2	.2	.2	100.0
Total		836	100.0	100.0	

Can you indicate with which of the following issues you are or are not confronted at present? – received financial support from family or friends in the last month

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	801	95.8	95.8	95.8
	yes	35	4.2	4.2	100.0
Total		836	100.0	100.0	

Bewerkingen

Voor het meten van financiële onzekerheid heb ik een schaalvariabele gemaakt van de zes items. De afzonderlijke items zijn dichotoom en dus nominaal. De schaalvariabele is de som van de items die loopt van 0 tot en met 6. Het meetniveau van deze schaalvariabele is continue. Hoe hoger iemand scoort op deze schaalvariabele, hoe onzekerder zijn of haar financiële situatie is. Daarnaast heb ik voor de schaalvariabele 'financiële onzekerheid' een betrouwbaarheidsanalyse gedaan. De schaalvariabele 'financiële onzekerheid' heeft een Chronbach's Alpha van 0,584. Dit is niet een hele hoge score. Dat betekent dat de betrouwbaarheid van deze schaalvariabele niet optimaal is.

Syntax van de bewerkingen

*schaalvariabele financiële onzekerheid.

```
COMPUTE Financiele_onzekerheid=ci13f245 + ci13f246 + ci13f247 + ci13f248 + ci13f249 +
ci13f250.
```

```
EXECUTE.
```

*betrouwbaarheid schaalvariabele financiële onzekerheid.

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=ci13f245 ci13f246 ci13f247 ci13f248 ci13f249 ci13f250
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```



```
/MODEL=ALPHA  
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE  
/SUMMARY=TOTAL.
```

Output van de bewerkingen

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	836	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	836	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.594	6

De uiteindelijke variabele 'financiële onzekerheid'

Financiële onzekerheid heeft een rechtsscheve verdeling. De meeste respondenten ervaren bijna geen financiële onzekerheid. De gemiddelde score is namelijk 0,42 (0,85). Op een zes-puntenschaal is dit erg laag.

Syntax van de uiteindelijke variabele 'financiële onzekerheid'

```
*frequencies financiele onzekerheid.  
FREQUENCIES VARIABLES=Financiele_onzekerheid  
/NTILES=4  
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM STDDEV MEAN MEDIAN  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

Output van de uiteindelijke variabele 'financiële onzekerheid'

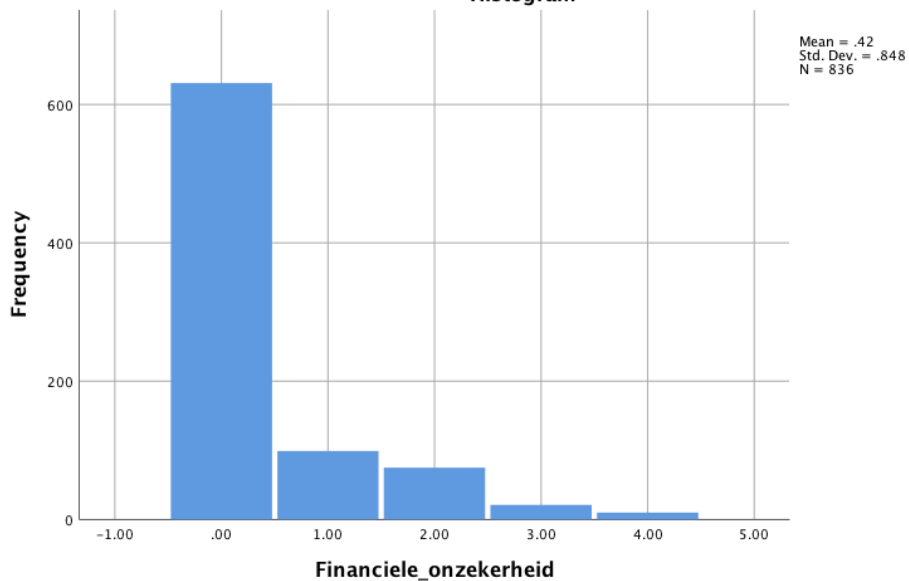
Statistics

Financiële_onzekerheid		
N	Valid	836
	Missing	0
Mean		.4211
Median		.0000
Std. Deviation		.84753
Minimum		.00
Maximum		4.00
Percentiles	25	.0000
	50	.0000
	75	.0000

Financiële_onzekerheid

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00	631	75.5	75.5	75.5
	1.00	99	11.8	11.8	87.3
	2.00	75	9.0	9.0	96.3
	3.00	21	2.5	2.5	98.8
	4.00	10	1.2	1.2	100.0
	Total		836	100.0	100.0

Histogram



1.4 Financiële moeilijkheden

De oorspronkelijke items

Financiële moeilijkheden bestaat uit twee items. Het eerste item ging over hoe tevreden mensen zijn met hun financiële situatie. De vijfgetallensamenvatting en het histogram laten zien dat er

weinig spreiding is. De meeste data liggen zich rond antwoordcategorie 6, 7 en 8. De overige data loopt uit naar links. Er is dus sprake van een linksscheve verdeling.

Het tweede item ging over hoe makkelijk mensen konden rondkomen. De data zijn redelijk gespreid. Er zijn wel meer mensen die redelijk makkelijk kunnen rondkomen, dan mensen die moeilijk kunnen rondkomen.

Syntax van de oorspronkelijke items

*frequencies voor financiële tevredenheid.

```
FREQUENCIES VARIABLES=ci13f006
```

```
/NTILES=4
```

```
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM STDDEV MEAN MEDIAN
```

```
/HISTOGRAM
```

```
/ORDER=ANALYSIS.
```

*frequencies voor makkelijk rondkomen.

```
FREQUENCIES VARIABLES=ci13f244
```

```
/NTILES=4
```

```
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM STDDEV MEAN MEDIAN
```

```
/HISTOGRAM
```

```
/ORDER=ANALYSIS.
```

Output van de oorspronkelijke items

1. Financiële tevredenheid

Statistics

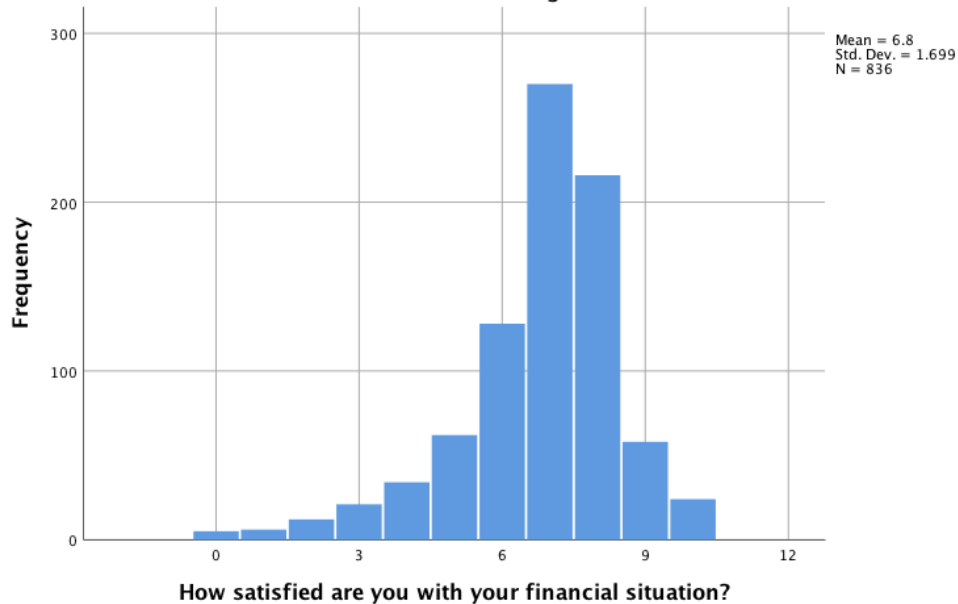
How satisfied are you with your financial situation?

N	Valid	836
	Missing	0
Mean		6.80
Median		7.00
Std. Deviation		1.699
Minimum		0
Maximum		10
Percentiles	25	6.00
	50	7.00
	75	8.00

How satisfied are you with your financial situation?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	not at all satisfied	5	.6	.6	.6
	1	6	.7	.7	1.3
	2	12	1.4	1.4	2.8
	3	21	2.5	2.5	5.3
	4	34	4.1	4.1	9.3
	5	62	7.4	7.4	16.7
	6	128	15.3	15.3	32.1
	7	270	32.3	32.3	64.4
	8	216	25.8	25.8	90.2
	9	58	6.9	6.9	97.1
entirely satisfied	24	2.9	2.9	100.0	
Total		836	100.0	100.0	

Histogram



2. *Makkelijk rondkomen*

Statistics

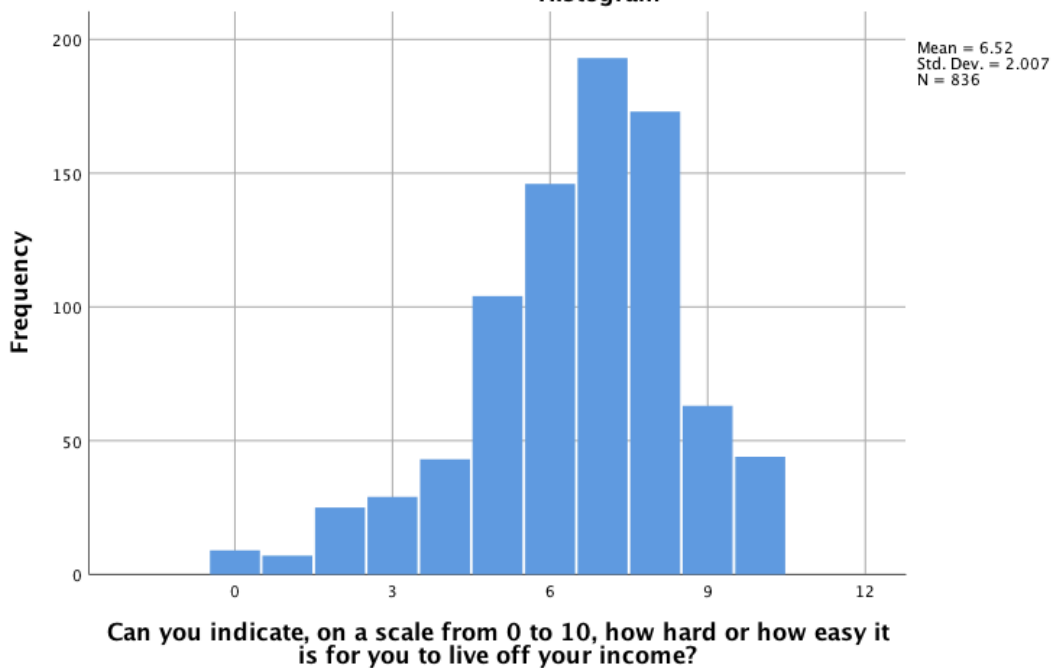
Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off your income?

N	Valid	836
	Missing	0
Mean		6.52
Median		7.00
Std. Deviation		2.007
Minimum		0
Maximum		10
Percentiles	25	5.00
	50	7.00
	75	8.00

Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off your income?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	very hard	9	1.1	1.1	1.1
	1	7	.8	.8	1.9
	2	25	3.0	3.0	4.9
	3	29	3.5	3.5	8.4
	4	43	5.1	5.1	13.5
	5	104	12.4	12.4	26.0
	6	146	17.5	17.5	43.4
	7	193	23.1	23.1	66.5
	8	173	20.7	20.7	87.2
	9	63	7.5	7.5	94.7
	very easy	44	5.3	5.3	100.0
Total		836	100.0	100.0	

Histogram



Bewerkingen

1. Financiële ontevredenheid

Voor deze variabele heb ik de richting van de vraagstelling veranderend. Door deze bewerkingen uit te voeren, zorg ik ervoor dat een hogere score betekent dat iemand financieel minder tevreden is. Dit past beter bij het concept van bestaansonzekerheid.

2. Moeilijk rondkomen

Voor deze variabele heb ik de richting van de vraagstelling veranderend. Door deze bewerkingen uit te voeren, zorg ik ervoor dat een hogere score betekent dat het voor iemand moeilijker is om rond te komen. Dit past beter bij het concept van bestaansonzekerheid.

Van deze twee items heb ik een schaalvariabele gemaakt. De Chronbach's Alpha is 0,869. Dit is een redelijk hoge score. Dat betekent dat de items voldoende met elkaar samenhangen om een betrouwbare schaalvariabele te vormen.

Syntax van de bewerkingen

*hercodering financiële tevredenheid naar financiële ontevredenheid.

```
RECODE ci13f006 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=0) INTO  
  Financiële_ontevredenheid.  
EXECUTE.
```

*hercodering makkelijk rondkomen naar moeilijk rondkomen.

```
RECODE ci13f244 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=0) INTO  
  Moeilijk_rondkomen.
```

*Schaalvariabele financiële moeilijkheden.

```
COMPUTE Financiële_moeilijkheden=(Financiële_ontevredenheid + Moeilijk_rondkomen) / 2.  
EXECUTE.
```

*Betrouwbaarheidsanalyse voor de schaalvariabele van financiële moeilijkheden.

```
RELIABILITY  
  /VARIABLES=Financiële_ontevredenheid Moeilijk_rondkomen  
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL  
  /MODEL=ALPHA.
```

Output van de bewerkingen

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	836	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	836	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.869	2

De uiteindelijke variabele 'financiële moeilijkheden'

De schaalvariabele 'financiële moeilijkheden' heeft een gemiddelde score van 3,34. Dit betekent dat de meeste mensen redelijk tevreden zijn over hun financiële situatie en niet veel moeite hebben om rond te komen.

Syntax van de uiteindelijke variabele 'financiële moeilijkheden'

*frequencies voor financiële moeilijkheden.

```
FREQUENCIES VARIABLES=Financiele_moeilijkheden
```

```
/NTILES=4
```

```
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN
```

```
/HISTOGRAM
```

```
/ORDER=ANALYSIS.
```

Output van de uiteindelijke variabele 'financiële moeilijkheden'

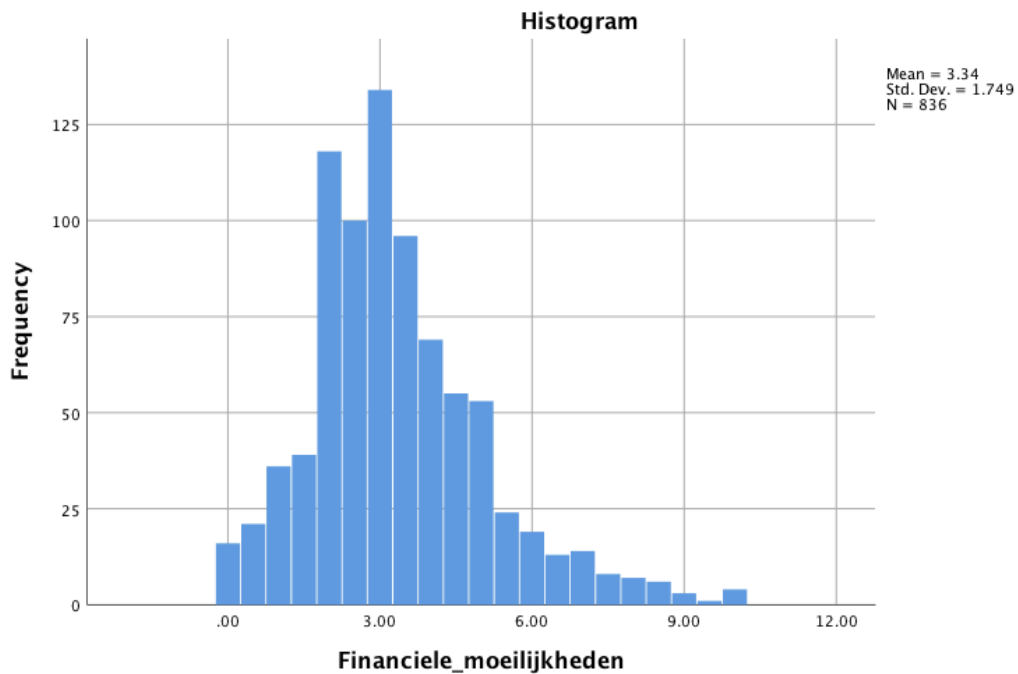
Statistics

Financiele_moeilijkheden

N	Valid	836
	Missing	0
Mean		3.3367
Median		3.0000
Std. Deviation		1.74855
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	2.0000
	50	3.0000
	75	4.0000

Financiele_moeilijkheden

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00	16	1.9	1.9	1.9
	.50	21	2.5	2.5	4.4
	1.00	36	4.3	4.3	8.7
	1.50	39	4.7	4.7	13.4
	2.00	118	14.1	14.1	27.5
	2.50	100	12.0	12.0	39.5
	3.00	134	16.0	16.0	55.5
	3.50	96	11.5	11.5	67.0
	4.00	69	8.3	8.3	75.2
	4.50	55	6.6	6.6	81.8
	5.00	53	6.3	6.3	88.2
	5.50	24	2.9	2.9	91.0
	6.00	19	2.3	2.3	93.3
	6.50	13	1.6	1.6	94.9
	7.00	14	1.7	1.7	96.5
	7.50	8	1.0	1.0	97.5
	8.00	7	.8	.8	98.3
	8.50	6	.7	.7	99.0
	9.00	3	.4	.4	99.4
	9.50	1	.1	.1	99.5
10.00	4	.5	.5	100.0	
Total		836	100.0	100.0	



1.5 Statusangst

De oorspronkelijke items

De oorspronkelijke items hebben allemaal een schaal die loopt van 1 tot en met 5. Daarbij stond 1 gelijk aan 'helemaal oneens' en 5 gelijk aan 'helemaal mee eens'. Er is sprake van een rechtsscheve verdeling. Dit geldt niet voor het derde en vierde item. De verdeling van deze twee items is juist linksscheef. Dit komt doordat de richting van de vraagstelling anders is.

Syntax van de oorspronkelijke items

*frequencies voor de afzonderlijke items van statusangst.

FREQUENCIES VARIABLES=is13a001 is13a002 is13a003 is13a004 is13a005 is13a006 is13a007

is13a008

/NTILES=4

/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM STDDEV MEAN MEDIAN

/HISTOGRAM

/ORDER=ANALYSIS.

Output van de oorspronkelijke items

		Statistics							
		I feel strange or abnormal on account of my financial situation, education level or occupation.	There have been times that I felt ashamed of my financial situation, education level or occupation.	I never feel shy when I am among other people.	I never feel ashamed because of my financial situation, education level or occupation.	I feel that others look down on me because of my financial situation, education level or occupation.	People treat me differently because of my financial situation, education level or occupation.	It has happened that people said negative or unpleasant things about me behind my back because of my financial situation, education level or occupation.	I have sometimes been excluded from work, education or family life because of my financial situation, education level or occupation.
N	Valid	836	836	836	836	836	836	836	836
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		1.58	1.60	3.25	3.50	1.59	1.64	1.53	1.27
Median		1.00	1.00	3.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.998	1.067	1.326	1.574	.942	.977	.940	.712
Minimum		1	1	1	1	1	1	1	1
Maximum		5	5	5	5	5	5	5	5
Percentiles	25	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	3.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	4.00	5.00	2.00	2.00	2.00	1.00

I feel strange or abnormal on account of my financial situation, education level or occupation.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	completely disagree	569	68.1	68.1	68.1
	2	118	14.1	14.1	82.2
	3	95	11.4	11.4	93.5
	4	35	4.2	4.2	97.7
	completely agree	19	2.3	2.3	100.0
	Total	836	100.0	100.0	

There have been times that I felt ashamed of my financial situation, education level or occupation.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	completely disagree	579	69.3	69.3	69.3
	2	120	14.4	14.4	83.6
	3	60	7.2	7.2	90.8
	4	49	5.9	5.9	96.7
	completely agree	28	3.3	3.3	100.0
	Total	836	100.0	100.0	

I never feel shy when I am among other people.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	completely disagree	103	12.3	12.3	12.3
	2	156	18.7	18.7	31.0
	3	194	23.2	23.2	54.2
	4	193	23.1	23.1	77.3
	completely agree	190	22.7	22.7	100.0
	Total	836	100.0	100.0	

I never feel ashamed because of my financial situation, education level or occupation.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	completely disagree	165	19.7	19.7	19.7
	2	93	11.1	11.1	30.9
	3	83	9.9	9.9	40.8
	4	153	18.3	18.3	59.1
	completely agree	342	40.9	40.9	100.0
	Total	836	100.0	100.0	

I feel that others look down on me because of my financial situation, education level or occupation.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	completely disagree	543	65.0	65.0	65.0
	2	147	17.6	17.6	82.5
	3	99	11.8	11.8	94.4
	4	37	4.4	4.4	98.8
	completely agree	10	1.2	1.2	100.0
	Total	836	100.0	100.0	

People treat me differently because of my financial situation, education level or occupation.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	completely disagree	518	62.0	62.0	62.0
	2	165	19.7	19.7	81.7
	3	99	11.8	11.8	93.5
	4	40	4.8	4.8	98.3
	completely agree	14	1.7	1.7	100.0
	Total	836	100.0	100.0	

It has happened that people said negative or unpleasant things about me behind my back because of my financial situation, education level or occupation.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	completely disagree	580	69.4	69.4	69.4
	2	138	16.5	16.5	85.9
	3	70	8.4	8.4	94.3
	4	31	3.7	3.7	98.0
	completely agree	17	2.0	2.0	100.0
	Total	836	100.0	100.0	

I have sometimes been excluded from work, education or family life because of my financial situation, education level or occupation.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	completely disagree	701	83.9	83.9	83.9
	2	77	9.2	9.2	93.1
	3	40	4.8	4.8	97.8
	4	6	.7	.7	98.6
	completely agree	12	1.4	1.4	100.0
	Total	836	100.0	100.0	

Bewerkingen

Voor het derde en vierde item geldt dat de richting van de vraagstelling anders is. Daarom heb ik deze items gehercodeerd. Na het hercoderen is de richting van de vraagstelling gelijk en kan er een schaalvariabele van gemaakt worden. Vervolgens heb ik de items opgeteld en gedeeld door het aantal items. Door de schaalvariabele te delen door het aantal items blijft de schaal van de schaalvariabele gelijk aan de schaal van de items. Verder heb ik voor de schaalvariabele 'statusangst' een betrouwbaarheidsanalyse gedaan. De schaalvariabele 'statusangst' heeft een Chronbach's Alpha van 0.734. Dit is een redelijk hoge score. Dat betekent dat er een hoge mate van betrouwbaarheid is voor het maken van een somscore van de items.

Syntax van de bewerkingen

*hercoderingen van de schaal van het derde en vierde item voor statusangst.

RECODE is13a003 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO is13a003NEW.

EXECUTE.

RECODE is13a004 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO is13a004NEW.

EXECUTE.

*schaalvariabele statusangst.

COMPUTE Statusangst= (is13a001 + is13a002 + is13a003NEW + is13a004NEW + is13a005 + is13a006 + is13a007 + is13a008) / 8.

EXECUTE.

*betrouwbaarheid van schaalvariabele statusangst.

RELIABILITY

/VARIABLES=is13a001 is13a002 is13a003NEW is13a004NEW is13a005 is13a006 is13a007 is13a008

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE

/SUMMARY=TOTAL.

Output van de bewerkingen

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	836	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	836	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.732	8

De uiteindelijke variabele 'statusangst'

De schaalvariabele 'statusangst' heeft een continue schaal die loopt van 1 tot en met 5. Statusangst heeft een rechtsscheve verdeling. De meeste mensen scoren tussen 1 en 2 punten op de schaal van hoeveel statusangst zij ervaren. De gemiddelde score van de statusangst van respondenten is 1,81 (0,65). Dat betekent dat de meeste respondenten geen tot weinig statusangst ervaren. De schaalvariabele heeft een Chronbach's Alpha van 0,732. Dit betekent dat de items voldoende met elkaar samenhangen om een betrouwbare schaalvariabele te vormen.

Syntax van de uiteindelijke variabele 'statusangst'

*frequencies voor statusangst.

FREQUENCIES VARIABLES=Statusangst

/NTILES=4

/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN

/HISTOGRAM

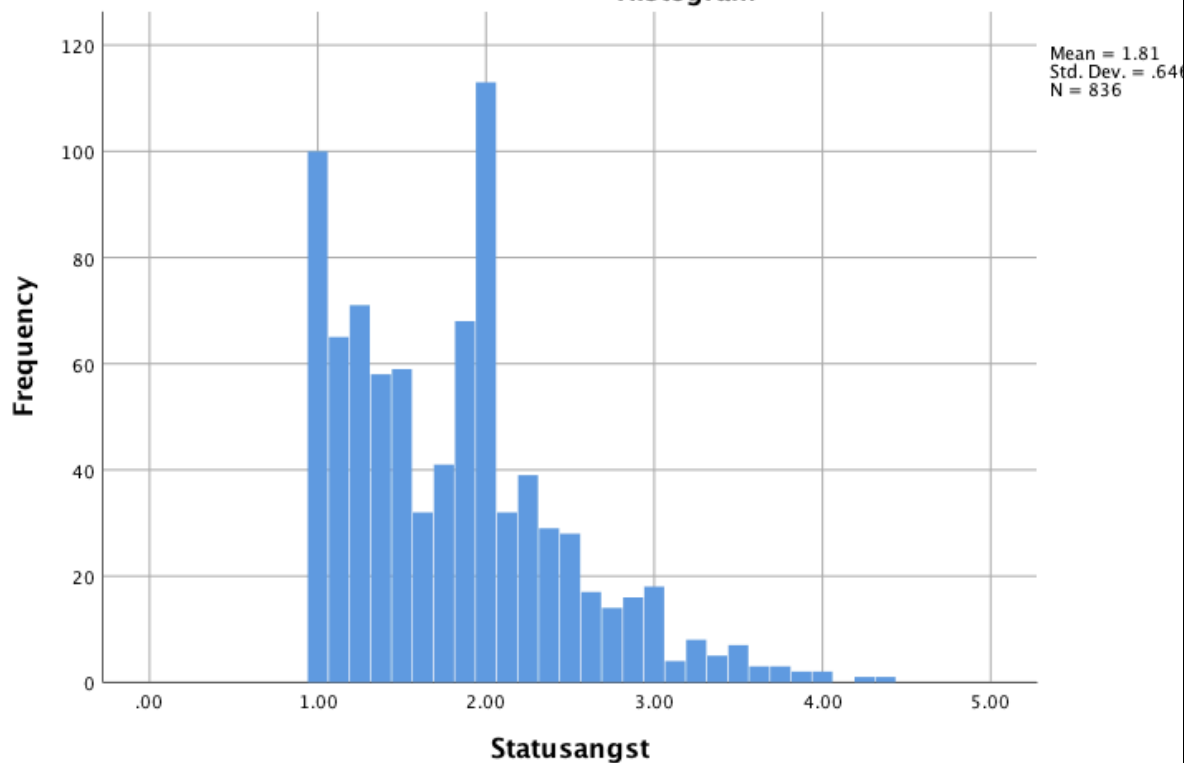
/ORDER=ANALYSIS.

Output van de uiteindelijke variabele 'statusangst'

Statistics

Statusangst		
N	Valid	836
	Missing	0
Mean		1.8080
Median		1.7500
Std. Deviation		.64633
Minimum		1.00
Maximum		4.38
Percentiles	25	1.2500
	50	1.7500
	75	2.1250

Histogram



1.6 Leeftijd

De oorspronkelijke variabele

Aan de vijfgetallensamenvatting en het histogram is te zien dat de variabele 'leeftijd' een mooie spreiding heeft. De gemiddelde leeftijd is redelijk hoog, namelijk 56.

Syntax van de oorspronkelijke variabele

*frequencies voor leeftijd.

```
FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd
```

```
/NTILES=4
```

```
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM STDDEV MEAN MEDIAN
```

```
/HISTOGRAM
```

```
/ORDER=ANALYSIS.
```

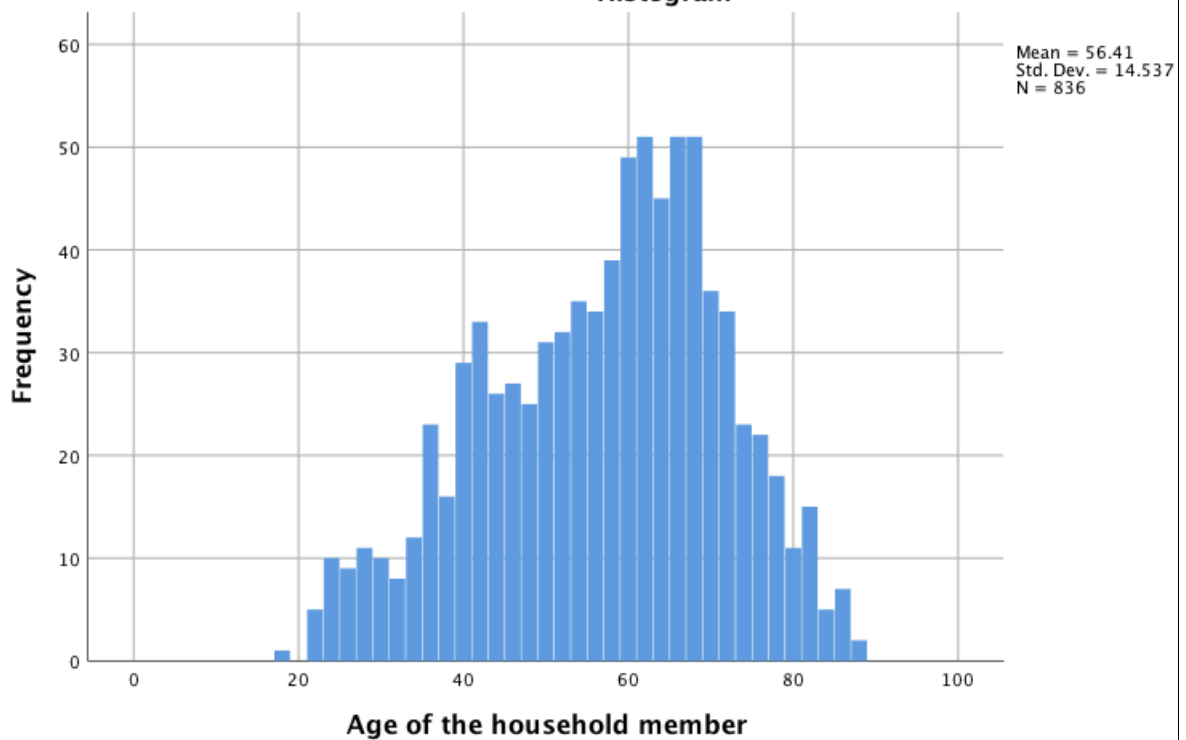
Output van de oorspronkelijke variabele

Statistics

Age of the household member

N	Valid	836
	Missing	0
Mean		56.41
Median		59.00
Std. Deviation		14.537
Minimum		18
Maximum		88
Percentiles	25	46.00
	50	59.00
	75	67.00

Histogram



1.7 Opleidingsniveau

De oorspronkelijke variabele

De variabele 'opleidingsniveau' bestaat uit zes categorieën. Het opleidingsniveau van de respondenten is redelijk verdeeld. Daarom neem ik deze variabele mee als continue variabele.

Syntax van de oorspronkelijke variabele

*frequencies voor opleidingsniveau.

```
FREQUENCIES VARIABLES=oplcat
```

```
/NTILES=4
```

```
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM STDDEV MEAN MEDIAN
```

```
/HISTOGRAM
```

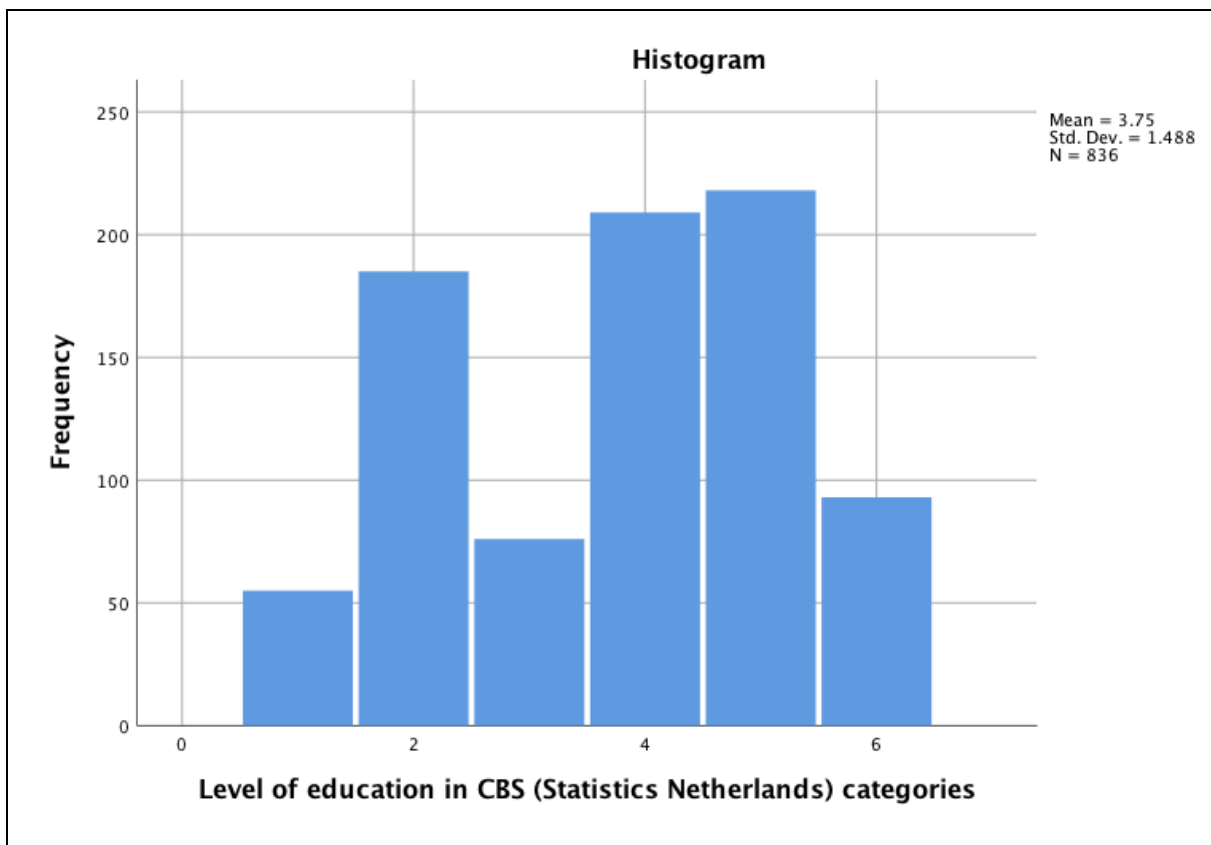
```
/ORDER=ANALYSIS.
```

Output van de oorspronkelijke variabele

Statistics

Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

N	Valid	836
	Missing	0
Mean		3.75
Median		4.00
Std. Deviation		1.488
Minimum		1
Maximum		6
Percentiles	25	2.00
	50	4.00
	75	5.00



1.8 Geslacht

De oorspronkelijke variabele

De respondenten is gevraagd naar hun geslacht. Zij konden deze vraag beantwoorden met 'man' (1), 'vrouw' (2) of 'anders' (3).

Syntax van de oorspronkelijke variabele

*frequencies voor geslacht.

FREQUENCIES VARIABLES=geslacht

/BARCHART FREQ

/ORDER=ANALYSIS.

Output van de oorspronkelijke variabele

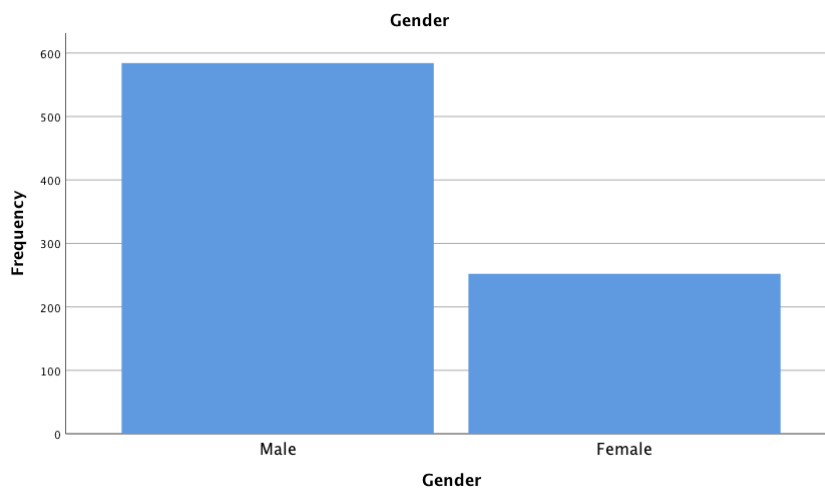
Statistics

Gender

N	Valid	836
	Missing	0

Gender

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Male	584	69.9	69.9	69.9
	Female	252	30.1	30.1	100.0
	Total	836	100.0	100.0	



Bewerkingen

Voor het uitvoeren van de analyses is het handig om deze variabelen te hercoderen naar 'man' (0) en 'vrouw' (1).

Syntax van de bewerkingen

*dummificeren van geslacht.

```
RECODE geslacht (1=0) (2=1) (3=SYSMIS) INTO Geslacht_dummy.
```

```
EXECUTE.
```

Bijlage 2 Syntax en output van de bivariate statistieken en multivariate analyses

2.1 Bivariate statistieken

Syntax

*bivariate statistieken zonder missende waarden.

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=ch13g004 Statusangst Financiele_moeilijkheden Financiele_onzekerheid leeftijd
Betaald_werk oplcat Geslacht_dummy
/PRINT=TWOTAIL NOSIG
/MISSING=PAIRWISE.
```

Output

		Correlations							
		How would you describe your health, generally speaking?	Statusangst	Financiele_moeilijkheden	Financiele_onzekerheid	Age of the household member	Betaald_werk	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	Geslacht_dummy
How would you describe your health, generally speaking?	Pearson Correlation	1	-.144**	-.249**	-.173**	-.179**	.193**	.205**	-.098**
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.002
	N	982	982	842	854	982	978	979	982
Statusangst	Pearson Correlation	-.144**	1	.357**	.258**	-.222**	.080**	-.026	.033
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.000	.000	.008	.395	.270
	N	982	1097	883	895	1097	1093	1093	1097
Financiele_moeilijkheden	Pearson Correlation	-.249**	.357**	1	.646**	-.116**	-.020	-.155**	.138**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.000	.001	.551	.000	.000
	N	842	883	883	883	883	879	880	883
Financiele_onzekerheid	Pearson Correlation	-.173**	.258**	.646**	1	-.154**	-.031	-.099**	.148**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000		.000	.355	.003	.000
	N	854	895	883	895	895	891	892	895
Age of the household member	Pearson Correlation	-.179**	-.222**	-.116**	-.154**	1	-.603**	-.251**	-.051
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.001	.000		.000	.000	.089
	N	982	1097	883	895	1097	1093	1093	1097
Betaald_werk	Pearson Correlation	.193**	.080**	-.020	-.031	-.603**	1	.246**	-.096**
	Sig. (2-tailed)	.000	.008	.551	.355	.000		.000	.002
	N	978	1093	879	891	1093	1093	1089	1093
Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	Pearson Correlation	.205**	-.026	-.155**	-.099**	-.251**	.246**	1	-.030
	Sig. (2-tailed)	.000	.395	.000	.003	.000	.000		.316
	N	979	1093	880	892	1093	1089	1093	1093
Geslacht_dummy	Pearson Correlation	-.098**	.033	.138**	.148**	-.051	-.096**	-.030	1
	Sig. (2-tailed)	.002	.270	.000	.000	.089	.002	.316	
	N	982	1097	883	895	1097	1093	1093	1097

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

2.2 Multivariatie analyses

2.2.1 Analyse voor de hypothese over bestaansonzekerheid

Hieronder staan de resultaten van model 1 (met controlevariabelen), model 2a (met controlevariabelen en bestaansonzekerheid) en model 3 (met controlevariabelen, statusangst en bestaansonzekerheid).

Syntax

*statistische analyse voor het toetsen van hypothese 1.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT ch13g004

/METHOD=ENTER Geslacht_dummy leeftijd oplcat

/METHOD=ENTER Betaald_werk Financiele_onzekerheid Financiele_moeilijkheden

/METHOD=ENTER Statusangst.

Output

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.250 ^a	.063	.059	.719	.063	18.501	3	832	.000
2	.346 ^b	.120	.114	.698	.057	18.054	3	829	.000
3	.354 ^c	.125	.118	.697	.005	4.763	1	828	.029

- a. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member
- b. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden
- c. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden, Statusangst

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	28.732	3	9.577	18.501	.000 ^b
	Residual	430.689	832	.518		
	Total	459.421	835			
2	Regression	55.144	6	9.191	18.846	.000 ^c
	Residual	404.277	829	.488		
	Total	459.421	835			
3	Regression	57.456	7	8.208	16.908	.000 ^d
	Residual	401.965	828	.485		
	Total	459.421	835			

- a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?
- b. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member
- c. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden
- d. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden, Statusangst

		Coefficients ^a							
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics		
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF	
1	(Constant)	3.193	.138		23.174	.000			
	Geslacht_dummy	-.192	.054	-.119	-3.536	.000	.996	1.004	
	Age of the household member	-.007	.002	-.134	-3.847	.000	.923	1.083	
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.074	.017	.149	4.264	.000	.926	1.080	
2	(Constant)	3.624	.187		19.412	.000			
	Geslacht_dummy	-.132	.054	-.082	-2.447	.015	.956	1.046	
	Age of the household member	-.008	.002	-.152	-3.527	.000	.574	1.742	
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.046	.017	.092	2.659	.008	.878	1.139	
	Betaald_werk	.073	.062	.049	1.167	.244	.604	1.656	
	Financiele_onzekerheid	-.017	.038	-.019	-.443	.658	.563	1.776	
	Financiele_moeilijkheden	-.097	.018	-.230	-5.287	.000	.563	1.777	
3	(Constant)	3.799	.203		18.741	.000			
	Geslacht_dummy	-.132	.054	-.082	-2.457	.014	.956	1.046	
	Age of the household member	-.009	.002	-.169	-3.872	.000	.555	1.801	
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.047	.017	.094	2.718	.007	.878	1.139	
	Betaald_werk	.065	.062	.043	1.038	.300	.602	1.662	
	Financiele_onzekerheid	-.016	.038	-.018	-.418	.676	.563	1.776	
	Financiele_moeilijkheden	-.086	.019	-.203	-4.494	.000	.520	1.923	
Statusangst	-.090	.041	-.078	-2.182	.029	.818	1.223		

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

2.2.2 Analyse voor de hypothese over statusangst

Hieronder staan de resultaten van model 1 (met controlevariabelen), model 2b (met controlevariabelen en statusangst) en model 3 (met controlevariabelen, statusangst en bestaansonzekerheid).

Syntax

*statistische analyse voor het toetsen van hypothese 2.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT ch13g004

/METHOD=ENTER Geslacht_dummy leeftijd oplcat

/METHOD=ENTER Statusangst

/METHOD=ENTER Betaald_werk Financiële_onzekerheid Financiële_moeilijkheden.

Output

Model Summary^d

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.250 ^a	.063	.059	.719	.063	18.501	3	832	.000
2	.293 ^b	.086	.081	.711	.023	21.178	1	831	.000
3	.354 ^c	.125	.118	.697	.039	12.374	3	828	.000

a. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member

b. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Statusangst

c. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Statusangst, Financiële_onzekerheid, Betaald_werk, Financiële_moeilijkheden

d. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	28.732	3	9.577	18.501	.000 ^b
	Residual	430.689	832	.518		
	Total	459.421	835			
2	Regression	39.435	4	9.859	19.507	.000 ^c
	Residual	419.986	831	.505		
	Total	459.421	835			
3	Regression	57.456	7	8.208	16.908	.000 ^d
	Residual	401.965	828	.485		
	Total	459.421	835			

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

b. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member

c. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Statusangst

d. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Statusangst, Financiële_onzekerheid, Betaald_werk, Financiële_moeilijkheden

		Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	3.193	.138		23.174	.000		
	Age of the household member	-.007	.002	-.134	-3.847	.000	.923	1.083
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.074	.017	.149	4.264	.000	.926	1.080
	Geslacht_dummy	-.192	.054	-.119	-3.536	.000	.996	1.004
2	(Constant)	3.644	.168		21.725	.000		
	Age of the household member	-.009	.002	-.173	-4.869	.000	.872	1.147
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.070	.017	.140	4.044	.000	.923	1.084
	Geslacht_dummy	-.179	.054	-.111	-3.328	.001	.994	1.006
	Statusangst	-.181	.039	-.157	-4.602	.000	.940	1.064
3	(Constant)	3.799	.203		18.741	.000		
	Age of the household member	-.009	.002	-.169	-3.872	.000	.555	1.801
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.047	.017	.094	2.718	.007	.878	1.139
	Geslacht_dummy	-.132	.054	-.082	-2.457	.014	.956	1.046
	Statusangst	-.090	.041	-.078	-2.182	.029	.818	1.223
	Betaald_werk	.065	.062	.043	1.038	.300	.602	1.662
	Financiele_onzekerheid	-.016	.038	-.018	-.418	.676	.563	1.776
	Financiele_moelijkheden	-.086	.019	-.203	-4.494	.000	.520	1.923

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

2.2.3 Extra analyse met financiële onzekerheid als dummy variabele

De verdeling van 'financiële onzekerheid' is linksscheef. Daarom heb ik deze variabele gehercodeerd. Daarbij betekent '0' dat mensen geen financiële onzekerheid hebben en '1' dat mensen een beetje of veel financiële onzekerheid hebben. Op basis van deze resultaten komen we tot dezelfde conclusie over het effect van financiële onzekerheid op iemands gezondheid als in de regressieanalyse met de normale variabele. Er is geen significant verschil in de gezondheid van mensen die geen financiële onzekerheid hebben en mensen die een beetje tot veel financiële onzekerheid hebben.

Syntax

*dummificeren van financiële onzekerheid.

```
RECODE Financiele_onzekerheid (0=0) (1=1) (2=1) (3=1) (4=1) (5=1) (6=1) INTO
```

```
    Financiele_onzekerheid_dummy.
```

```
EXECUTE.
```

*hypothesetoetsing met dummy variabele voor financiële onzekerheid.

```
REGRESSION
```

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT ch13g004
/METHOD=ENTER Geslacht_dummy leeftijd oplcat
/METHOD=ENTER Betaald_werk Financiele_onzekerheid_dummy Financiele_moeilijkheden
/METHOD=ENTER Statusangst.

```

Output

		Coefficients ^a				
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1	(Constant)	3.193	.138		23.174	.000
	Geslacht_dummy	-.192	.054	-.119	-3.536	.000
	Age of the household member	-.007	.002	-.134	-3.847	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.074	.017	.149	4.264	.000
2	(Constant)	3.625	.187		19.411	.000
	Geslacht_dummy	-.133	.054	-.082	-2.468	.014
	Age of the household member	-.008	.002	-.149	-3.489	.001
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.046	.017	.093	2.662	.008
	Betaald_werk	.075	.062	.050	1.205	.229
	Financiele_onzekerheid_dummy	-.005	.073	-.003	-.072	.943
	Financiele_moeilijkheden	-.102	.018	-.240	-5.623	.000
3	(Constant)	3.800	.203		18.744	.000
	Geslacht_dummy	-.133	.054	-.082	-2.474	.014
	Age of the household member	-.009	.002	-.167	-3.839	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.047	.017	.094	2.721	.007
	Betaald_werk	.066	.062	.045	1.073	.284
	Financiele_onzekerheid_dummy	-.006	.073	-.004	-.087	.930
	Financiele_moeilijkheden	-.090	.019	-.212	-4.759	.000
	Statusangst	-.090	.041	-.079	-2.188	.029

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

Bijlage 3 Controle van de assumpties, outliers en multicollineariteit

3.1 Modelfit

Syntax

*modelfit voor model 1, 2a en 3.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT ch13g004

/METHOD=ENTER leeftijd oplcat Geslacht_dummy

/METHOD=ENTER Betaald_werk Financiele_onzekerheid Financiele_moeilijkheden

/METHOD=ENTER Statusangst.

Output

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.250 ^a	.063	.059	.719	.063	18.501	3	832	.000
2	.346 ^b	.120	.114	.698	.057	18.054	3	829	.000
3	.354 ^c	.125	.118	.697	.005	4.763	1	828	.029

a. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member

b. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden

c. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden, Statusangst

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	28.732	3	9.577	18.501	.000 ^b
	Residual	430.689	832	.518		
	Total	459.421	835			
2	Regression	55.144	6	9.191	18.846	.000 ^c
	Residual	404.277	829	.488		
	Total	459.421	835			
3	Regression	57.456	7	8.208	16.908	.000 ^d
	Residual	401.965	828	.485		
	Total	459.421	835			

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

b. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member

c. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden

d. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden, Statusangst

Syntax

*modelfit voor model 1, 2b en 3.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT ch13g004

/METHOD=ENTER leeftijd oplcat Geslacht_dummy

/METHOD=ENTER Statusangst

/METHOD=ENTER Betaald_werk Financiele_onzekerheid Financiele_moeilijkheden

Output

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.250 ^a	.063	.059	.719	.063	18.501	3	832	.000
2	.293 ^b	.086	.081	.711	.023	21.178	1	831	.000
3	.354 ^c	.125	.118	.697	.039	12.374	3	828	.000

a. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member

b. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Statusangst

c. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Statusangst, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	28.732	3	9.577	18.501	.000 ^b
	Residual	430.689	832	.518		
	Total	459.421	835			
2	Regression	39.435	4	9.859	19.507	.000 ^c
	Residual	419.986	831	.505		
	Total	459.421	835			
3	Regression	57.456	7	8.208	16.908	.000 ^d
	Residual	401.965	828	.485		
	Total	459.421	835			

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

b. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member

c. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Statusangst

d. Predictors: (Constant), Geslacht_dummy, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Age of the household member, Statusangst, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden

3.2 Modelassumpties

De eerste assumptie voor lineaire regressieanalyse is onafhankelijke observaties. Voor het onderzoek is een random steekproef getrokken uit de populatieregisters van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Meerdere mensen uit één huishouden konden de vragenlijst invullen. Om te zorgen voor onafhankelijke observaties heb ik ervoor gekozen om alleen de huishoudhoofden mee te nemen. We kunnen er dus van uitgaan dat er in dit onderzoek sprake is van onafhankelijke observaties.

De tweede assumptie is dat er sprake is van een lineair verband van de residuen. Dit betekent dat het gemiddelde van de residuen 0 moet zijn voor elke set van waarden van de onafhankelijke variabelen. Hierboven staat het residuele spreidingsdiagram. In deze spreiding zien we dat het spreidingsdiagram eerder bestaat uit vijf lijnen. Dit komt doordat de afhankelijke variabele vijf antwoordcategorieën heeft. In dit geval is er dus niet sprake van een rechte lijn door het spreidingsdiagram. Ook is het gemiddelde van de residuen niet gelijk aan 0. Dit betekent dat de tweede assumptie van lineaire regressieanalyse is geschonden.

De derde assumptie houdt in dat er sprake is van een constante verdeling van de residuen. Dit noemen we ook wel homoscedasticiteit. We kijken weer naar het residuele spreidingsdiagram in bijlage 3. Daarin is te zien dat er een redelijk constante verdeling van de residuen is.

De vierde assumpties houdt in dat de residuen normaal verdeeld zijn. Hierboven staat een histogram met normaal curve en een PP-plot. Aan de PP-plot is te zien dat de curve niet mooi langs de lineaire lijnt loopt. Dit betekent dat er niet sprake is van een normale verdeling. Hetzelfde zien we bij het histogram. Het histogram heeft in het midden een uitschieter met een hoge frequentie. Op basis van het histogram en de PP-plot concluderen we dat de vierde assumptie is geschonden.

Syntax

*assumptiecontrole.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT ch13g004

/METHOD=ENTER leeftijd oplcat Geslacht_dummy

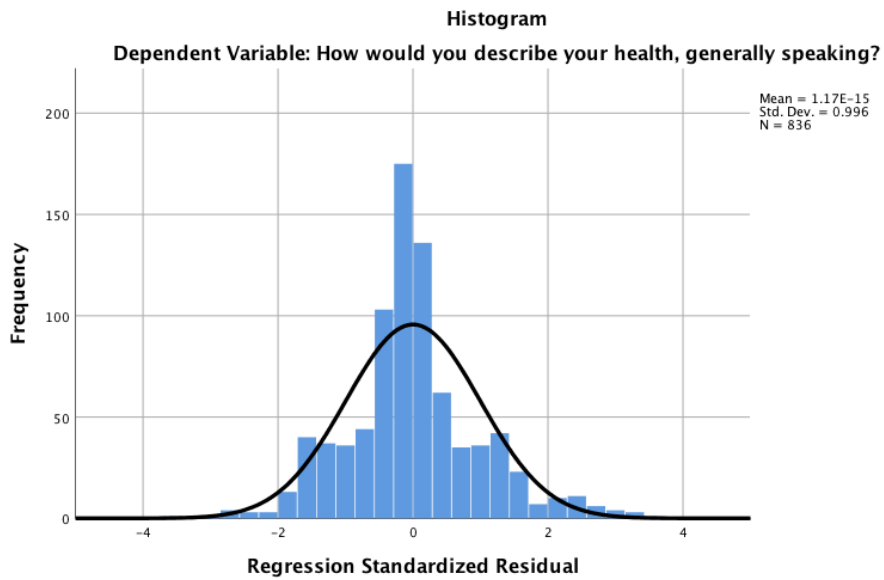
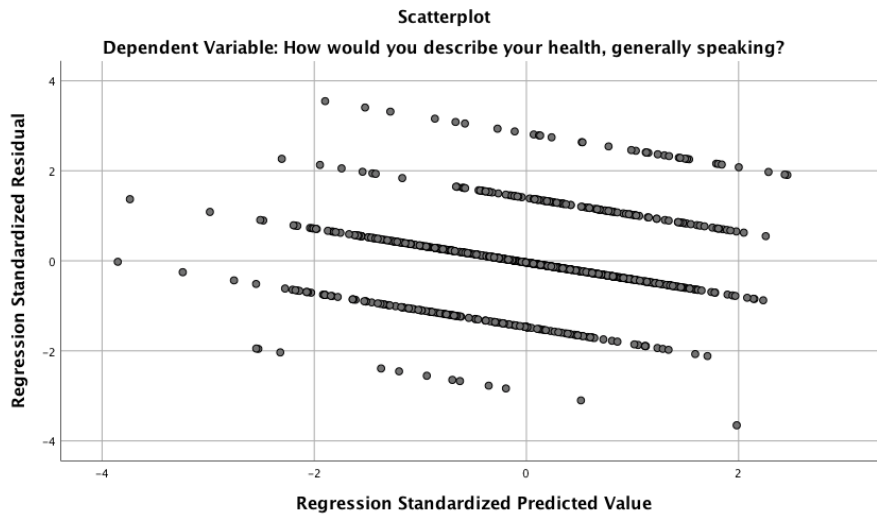
/METHOD=ENTER Betaald_werk Financiele_onzekerheid Financiele_moeilijkheden

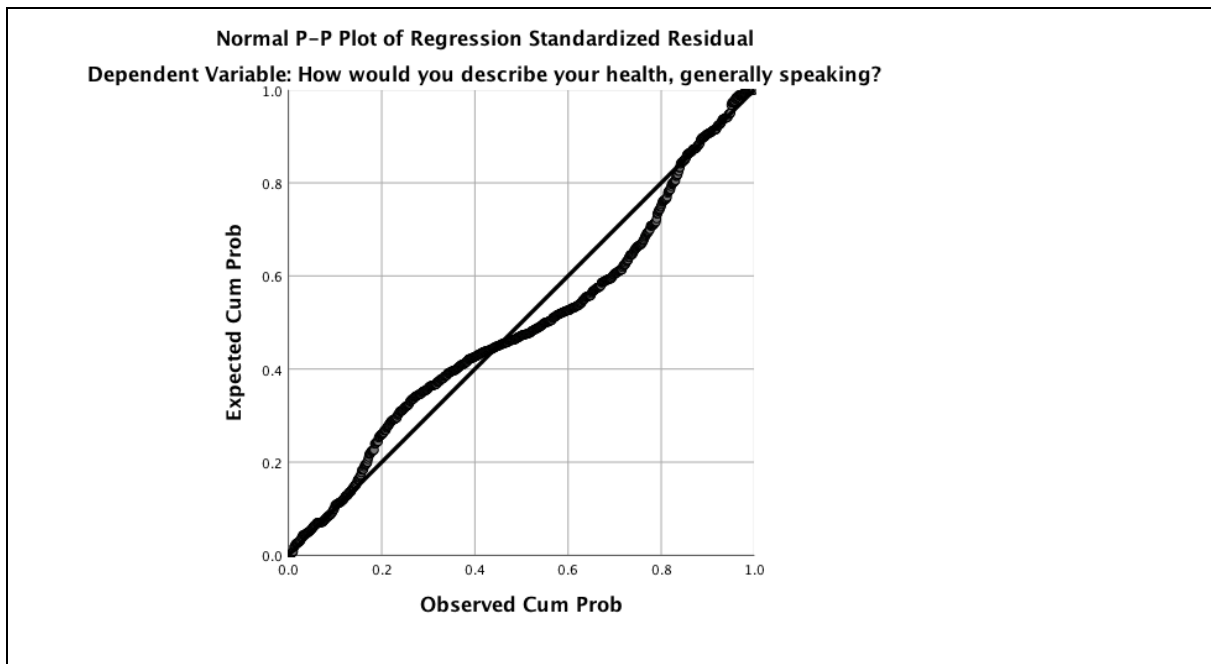
/METHOD=ENTER Statusangst

/SCATTERPLOT=(**ZRESID* , **ZPRED*)

/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID).

Output





3.3 Modeldiagnostiek

Ik heb een aantal waarden gecontroleerd, namelijk de gestandaardiseerde residuen, Leverage waarden, Cook's Distance, DFFIT en DFBETA's. Voor elk van deze waarden heb ik de drempelwaardes uitgerekend. In de tabel hieronder staan de cases met een (te) hoge waarde of cases met waarden die opvallen omdat deze in vergelijking met de waarden van andere cases opvallen. Voor de gestandaardiseerde waarden geldt dat er acht cases zijn met een waarde die valt buiten -3 en 3. Voor de Leverage waarden geldt dat er zeven cases zijn die een hogere waarde hebben. Deze cases hebben een waarde die hoger is, dan de drempelwaarde van 0.0191. Voor de Cook's Distance geldt dat er eigenlijk geen cases zijn met een hoge waarde (bij een drempelwaarde van 1). Bij een iets minder strenge drempelwaarde (0.00478) geldt dat er 54 cases zijn met een iets hogere Cook's Distance. Er is één case die opvalt, omdat deze een iets hogere Cook's Distance heeft in vergelijking met de andere cases. In de tabel hieronder staan verschillende waarden van cases die hoger score op één of meerdere van deze modeldiagnostieken. Voor zowel DFFIT als de DFBETA's geldt dat ik geen hoge waarden heb gevonden. De DFFIT bleef onder 0.1956 en de DFBETA's bleven onder de 0.0692. Dit betekent dat er één case (834106) is die een hogere score heeft voor het residu, Cook's Distance en Leverage. Dit is mogelijk een uitbijter. Daarom heb ik een extra lineaire regressieanalyse uitgevoerd zonder deze mogelijk uitbijter. Het weglaten van deze case veranderd de resultaten nauwelijks. Daarom heb ik ervoor gekozen om deze case wel mee te nemen in dit onderzoek. In Tabel 4 staat de diagnostiek voor uitbijters en invloedrijke punten.

Syntax

REGRESSION

```
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT ch13g004  
/METHOD=ENTER leeftijd oplcat Geslacht_dummy  
/METHOD=ENTER Betaald_werk Financiele_onzekerheid Financiele_moeilijkheden  
/METHOD=ENTER Statusangst  
/SAVE COOK LEVER DFBETA DFFIT.
```

Tabel 4: Diagnostiek voor uitbijters en invloedrijke punten

Respondentnummer	ZRE_1 Buiten -3 en 3	COO_1 > 0.00478	LEV_1 > 0.0191
834106	3,54710	0,07688	0,04342
878784	3,40539		
866516	3,31557		
867352	3,15750		
834057	3,08431		
883721	3,05096		
838607	-3,65454		
834368	-3,10156		
850073		0,02308	0,03649
848175		0,02276	0,02140
895373		0,02104	0,02660
842880		0,01871	0,02334
840475		0,01827	0,03182
851681		0,01762	0,02134

3.4 Lineaire regressieanalyse zonder uitbijter

Hieronder staat de lineaire regressieanalyse zonder mogelijke uitbijter met de variabelen voor bestaansonzekerheid in model 2.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.250 ^a	.063	.059	.717	.063	18.510	3	831	.000
2	.357 ^b	.127	.121	.693	.065	20.509	3	828	.000
3	.363 ^c	.132	.124	.692	.004	3.937	1	827	.048

a. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member

b. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Financiële_onzekerheid, Betaald_werk, Financiële_moeilijkheden

c. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Financiële_onzekerheid, Betaald_werk, Financiële_moeilijkheden, Statusangst

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	28.533	3	9.511	18.510	.000 ^b
	Residual	426.988	831	.514		
	Total	455.521	834			
2	Regression	58.066	6	9.678	20.161	.000 ^c
	Residual	397.455	828	.480		
	Total	455.521	834			
3	Regression	59.950	7	8.564	17.905	.000 ^d
	Residual	395.571	827	.478		
	Total	455.521	834			

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

b. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member

c. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Financiële_onzekerheid, Betaald_werk, Financiële_moeilijkheden

d. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Financiële_onzekerheid, Betaald_werk, Financiële_moeilijkheden, Statusangst

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3.194	.137		23.265	.000
	Geslacht_dummy	-.189	.054	-.117	-3.488	.001
	Age of the household member	-.007	.002	-.136	-3.886	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.074	.017	.149	4.257	.000
2	(Constant)	3.692	.186		19.840	.000
	Geslacht_dummy	-.127	.053	-.079	-2.375	.018
	Age of the household member	-.008	.002	-.160	-3.724	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.044	.017	.089	2.558	.011
	Betaald_werk	.061	.062	.041	.991	.322
	Financiele_onzekerheid	.001	.038	.002	.036	.971
	Financiele_moeilijkheden	-.111	.019	-.261	-5.959	.000
3	(Constant)	3.848	.202		19.083	.000
	Geslacht_dummy	-.127	.053	-.079	-2.386	.017
	Age of the household member	-.009	.002	-.175	-4.025	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.045	.017	.090	2.615	.009
	Betaald_werk	.054	.062	.037	.879	.380
	Financiele_onzekerheid	.002	.038	.002	.045	.964
	Financiele_moeilijkheden	-.100	.019	-.235	-5.173	.000
	Statusangst	-.081	.041	-.071	-1.984	.048

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

Hieronder staat de lineaire regressieanalyse zonder mogelijke uitbijter met statusangst in model 2.

Output

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.250 ^a	.063	.059	.717	.063	18.510	3	831	.000
2	.293 ^b	.086	.082	.708	.023	21.177	1	830	.000
3	.363 ^c	.132	.124	.692	.046	14.491	3	827	.000

a. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member

b. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Statusangst

c. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Statusangst, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	28.533	3	9.511	18.510	.000 ^b
	Residual	426.988	831	.514		
	Total	455.521	834			
2	Regression	39.156	4	9.789	19.514	.000 ^c
	Residual	416.365	830	.502		
	Total	455.521	834			
3	Regression	59.950	7	8.564	17.905	.000 ^d
	Residual	395.571	827	.478		
	Total	455.521	834			

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

b. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member

c. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Statusangst

d. Predictors: (Constant), Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy, Age of the household member, Statusangst, Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3.194	.137		23.265	.000
	Geslacht_dummy	-.189	.054	-.117	-3.488	.001
	Age of the household member	-.007	.002	-.136	-3.886	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.074	.017	.149	4.257	.000
2	(Constant)	3.643	.167		21.801	.000
	Geslacht_dummy	-.176	.054	-.109	-3.281	.001
	Age of the household member	-.009	.002	-.174	-4.907	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.069	.017	.139	4.037	.000
	Statusangst	-.180	.039	-.157	-4.602	.000
3	(Constant)	3.848	.202		19.083	.000
	Geslacht_dummy	-.127	.053	-.079	-2.386	.017
	Age of the household member	-.009	.002	-.175	-4.025	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.045	.017	.090	2.615	.009
	Statusangst	-.081	.041	-.071	-1.984	.048
	Betaald_werk	.054	.062	.037	.879	.380
	Financiele_onzekerheid	.002	.038	.002	.045	.964
	Financiele_moeilijkheden	-.100	.019	-.235	-5.173	.000

a. Dependent Variable: How would you describe your health, generally speaking?

3.5 Multicollineariteit

Het is belangrijk dat er niet te veel samenhang is tussen de onafhankelijke variabelen, omdat de variabelen anders dezelfde variantie verklaren. We moeten dus de multicollineariteit controleren. De VIF-waarden in de output in Bijlage 2 zijn allemaal lager dan 2. Dit betekent dat er geen sprake is van multicollineariteit.

3.6 Extra binaire logistische regressieanalyse

Zoals ook in de resultatenparagraaf te zien is, zijn er enkele assumpties voor de lineaire regressieanalyse geschonden. Daarom heb ik een extra binaire logistische regressieanalyse gedaan.

Eerst heb ik een dummy variabele gemaakt voor subjectieve gezondheid. De originele variabele is gecodeerd als 1 = slecht, 2 = gemiddeld, 3 = goed, 4 = heel goed & 5 = uitstekend. Daarbij heb ik 1 en 2 gecodeerd als niet goed '0' en 3, 4 en 5 gecodeerd als goed '1'. Vervolgens heb ik de binaire logistische regressieanalyse uitgevoerd met deze dummy variabele als afhankelijke variabele.

Hieronder staan de resultaten van de binaire logistische regressieanalyse in een tabel. Voor deze regressieanalyse geldt dat het toevoegen van de verklarende variabelen zorgt voor een significante verbetering in het voorspellen van de kans of iemand wel of niet een goede gezondheid heeft. Verder geldt voor het trekken van conclusies over de significantie van de coëfficiënten dat we dezelfde conclusies trekken over de richting en significantie van de verklarende variabelen. Dit geldt niet voor het hebben van betaald werk. In de logistische regressieanalyse is betaald werk wel significant, terwijl dit in de lineaire regressieanalyse niet het geval is.

Syntax

CROSSTABS

/TABLES=Betaald_werk BY ch13g004

/FORMAT=AVALUE TABLES

/CELLS=COUNT

/COUNT ROUND CELL.

Output

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Betaald_werk * How would you describe your health, generally speaking?	836	100.0%	0	0.0%	836	100.0%

Betaald_werk * How would you describe your health, generally speaking? Crosstabulation

Count

		How would you describe your health, generally speaking?					Total
		poor	moderate	good	very good	excellent	
Betaald_werk	.00	10	99	234	47	14	404
	1.00	2	49	283	77	21	432
Total		12	148	517	124	35	836

Tabel 5: Parameters uit de binaire logistische regressieanalyse met dummy variabele van subjectieve gezondheid als afhankelijke variabele (n=836)

	Model 1			Model 2a			Model 2b			Model 3		
	b (SE)	Odds-ratio	p	b (SE)	Odds-ratio	p	b (SE)	Odds-ratio	p	b (SE)	Odds-ratio	p
Intercept	2,11 (0,51)	-	<,001	2,73 (0,72)	-	<,001	3,71 (0,64)	-	<,001	3,44 (0,78)	-	<,001
Leeftijd	-0,02 (0,01)	0,98	,005	-0,02 (0,01)	0,96	,080	-0,03 (0,01)	0,97	<,001	-0,02 (0,01)	0,98	,031
Opleidings-niveau	0,16 (0,06)	1,18	,008	0,08 (0,06)	1,08	,228	0,16 (0,06)	1,17	,012	0,08 (0,07)	1,09	,194
1 basisschool												
2 vmbo												
3 havo/vwo												
4 mbo												
5 hbo												
6 wo												
Geslacht	-0,53	0,59	,005	-0,29 (0,20)	0,74	,138	-0,49 (0,19)	0,61	,010	-0,29 (0,20)	0,75	,138
0 man												
1 vrouw												
Betaald werk				0,70 (0,24)	2,01	,003				0,67 (0,24)	1,95	,005
0 niet												
1 wel												
Financiële onzekerheid				-0,16 (0,13)	0,85	,208				-0,16 (0,13)	0,85	,215
Financiële moeilijkheden				-0,23 (0,07)	0,79	,001				-0,19 (0,07)	0,83	,006
Statusangst							-0,61 (0,14)	0,54	<,001	-0,35 (0,15)	0,71	,021
Deviance	788,28			742,62			768,92			737,28		
χ²-toets	28,04		<,001	45,66		<,001	19,35		<,001	31,65		<,001

Syntax

*Gezondheid gedummificeerd.

RECODE ch13g004 (1=0) (2=0) (3=1) (4=1) (5=1) INTO Gezondheid_dummy.

EXECUTE.

LOGISTIC REGRESSION VARIABLES Gezondheid_dummy

```

/METHOD=ENTER leeftijd oplcat Geslacht_dummy
/METHOD=ENTER Statusangst
/METHOD=ENTER Betaald_werk Financiele_onzekerheid Financiele_moeilijkheden
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) ITERATE(20) CUT(.5).

```

LOGISTIC REGRESSION VARIABLES Gezondheid_dummy

```

/METHOD=ENTER leeftijd oplcat Geslacht_dummy
/METHOD=ENTER Financiele_onzekerheid Betaald_werk Financiele_moeilijkheden
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) ITERATE(20) CUT(.5).

```

Output

Logistic Regression

Case Processing Summary

Unweighted Cases ^a		N	Percent
Selected Cases	Included in Analysis	836	76.2
	Missing Cases	261	23.8
	Total	1097	100.0
Unselected Cases		0	.0
Total		1097	100.0

a. If weight is in effect, see classification table for the total number of cases.

Dependent Variable Encoding

Original Value	Internal Value
.00	0
1.00	1

Block 0: Beginning Block

Classification Table^{a,b}

Observed		Predicted		Percentage Correct	
		Gezondheid_dummy .00	1.00		
Step 0	Gezondheid_dummy	.00	0	160	.0
		1.00	0	676	100.0
Overall Percentage					80.9

a. Constant is included in the model.

b. The cut value is .500

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	
Step 0	Constant	1.441	.088	268.658	1	.000	4.225

Variables not in the Equation

Step 0	Variables	Score	df	Sig.
	Age of the household member	12.778	1	.000
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	12.737	1	.000
	Geslacht_dummy	6.960	1	.008
Overall Statistics		28.299	3	.000

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

	Chi-square	df	Sig.	
Step 1	Step	28.041	3	.000
	Block	28.041	3	.000
	Model	28.041	3	.000

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	788.278 ^a	.033	.053

a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.

Classification Table^a

Observed		Predicted		Percentage Correct	
		Gezondheid_dummy .00	1.00		
Step 1	Gezondheid_dummy	.00	0	160	.0
		1.00	0	676	100.0
Overall Percentage					80.9

a. The cut value is .500

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Age of the household member	-.019	.007	7.956	1	.005	.981
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.163	.061	7.055	1	.008	1.177
	Geslacht_dummy	-.528	.187	8.002	1	.005	.590
	Constant	2.113	.510	17.161	1	.000	8.274

a. Variable(s) entered on step 1: Age of the household member, Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, Geslacht_dummy.

Hierboven staan de resultaten van model 1 met de controlevariabelen: leeftijd, opleidingsniveau en geslacht.

Block 2: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	45.663	3	.000
	Block	45.663	3	.000
	Model	73.704	6	.000

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	742.615 ^a	.084	.135

a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.

Classification Table^a

	Observed		Predicted		Percentage Correct
			Gezondheid_dummy .00	1.00	
Step 1	Gezondheid_dummy	.00	13	147	8.1
		1.00	9	667	98.7
Overall Percentage					81.3

a. The cut value is .500

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Age of the household member	-.015	.008	3.067	1	.080	.985
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.078	.064	1.451	1	.228	1.081
	Geslacht_dummy	-.292	.197	2.201	1	.138	.747
	Financiele_onzekerheid	-.163	.129	1.587	1	.208	.850
	Betaald_werk	.697	.236	8.688	1	.003	2.008
	Financiele_moeilijkheden	-.232	.067	12.051	1	.001	.793
	Constant	2.731	.719	14.432	1	.000	15.348

a. Variable(s) entered on step 1: Financiele_onzekerheid, Betaald_werk, Financiele_moeilijkheden.

Hierboven staan de resultaten van model 2a met de controlevariabelen en de variabelen die samen bestaansonzekerheid meten.

Block 2: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	19.354	1	.000
	Block	19.354	1	.000
	Model	47.395	4	.000

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	768.924 ^a	.055	.088

a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.

Classification Table^a

	Observed		Predicted		Percentage Correct
			Gezondheid_dummy .00	1.00	
Step 1	Gezondheid_dummy	.00	5	155	3.1
		1.00	3	673	99.6
Overall Percentage					81.1

a. The cut value is .500

Classification Table^a

	Observed		Predicted		Percentage Correct
			Gezondheid_dummy .00	1.00	
Step 1	Gezondheid_dummy	.00	5	155	3.1
		1.00	3	673	99.6
Overall Percentage					81.1

a. The cut value is .500

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Age of the household member	-.026	.007	14.408	1	.000	.974
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.155	.062	6.275	1	.012	1.168
	Geslacht_dummy	-.490	.190	6.669	1	.010	.613
	Statusangst	-.608	.138	19.398	1	.000	.544
	Constant	3.708	.636	33.961	1	.000	40.757

a. Variable(s) entered on step 1: Statusangst.

Hierboven staan de resultaten van model 2b met de controlevariabelen en statusangst.

Block 3: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	31.645	3	.000
	Block	31.645	3	.000
	Model	79.040	7	.000

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	737.279 ^a	.090	.145

a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.

Classification Table^a

Observed		Predicted			
		Gezondheid_dummy		Percentage Correct	
		.00	1.00		
Step 1	Gezondheid_dummy	.00	14	146	8.8
		1.00	9	667	98.7
Overall Percentage					81.5

a. The cut value is .500

Classification Table^a

Observed		Predicted		Percentage Correct
		Gezondheid_dummy .00	1.00	
Step 1	Gezondheid_dummy .00	14	146	8.8
	1.00	9	667	98.7
Overall Percentage				81.5

a. The cut value is .500

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Age of the household member	-.019	.009	4.668	1	.031	.981
	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.084	.065	1.687	1	.194	1.087
	Geslacht_dummy	-.293	.198	2.195	1	.138	.746
	Statusangst	-.346	.149	5.357	1	.021	.708
	Betaald_werk	.669	.237	7.955	1	.005	1.953
	Financiele_onzekerheid	-.160	.129	1.536	1	.215	.852
	Financiele_moeilijkheden	-.191	.070	7.569	1	.006	.826
	Constant	3.440	.784	19.234	1	.000	31.174

a. Variable(s) entered on step 1: Betaald_werk, Financiele_onzekerheid, Financiele_moeilijkheden.

Hierboven staan de resultaten van model 3 met de controlevariabelen, de variabelen die samen bestaansonzekerheid meten en statusangst.